Spektar

LIST OMLADINE SARAJEVA
GODINA I SARAJEVO, 5. DECEMBRA 1969. BROJ 1

. . . . Omladinska štampa značajna je upravo zato što može omladinsko mišljenje, koje je nesumnjivo socijalističko, eksponirati u javnosti. U tom smislu ta je štampa donekle i odgovorna za kretanja među mladima, među studentima i društvu u cjelini. . . .

Pojavljujemo se prvi put u javnosti svjesni ovoga zadatka i svjesni ove odgovornosti. Pojavljujemo se noseći prije svega u sebi veliku želju da afirmišemo veoma jasno, mišljenje svih mladih ljudi naše sredine. Namjera nam je da izrazimo javno mnijenje omladine — ne kao posebne, odvojene društvene grupacije, već kao sastavnog dijela naše zajednice. Na koji način i kojim metodama, to će se najbolje vidjeti u samom listu. To ni u kom slučaju ne znači da koncepcija i idejna platforma nisu jasne. Pojedinačna »peckanja« u otvorena pitanja ovoga društva ne mogu predstavljati koncepciju jednog omladinskog lista, mada takvih tendencija ima. Idejna platforma i programska orjentacija lista moraju biti jasne i ne smatramo da ih treba tražiti mimo Programa SKJ. Treba, međutim, imati u vidu promjenljivost i »elastičnost« koncepcije, mogućnost njenog stalnog prilagođavanja kretanju među omladinom i u društvu uopšte.

Mora se napomenuti i činjenica da mlada generacija ima neosporno uži istorijski dijapazon od generacije prije nje. To, možda, sa jedne strane predstavlja i naš nedostatak ali u svakom slučaju i veliku prednost, polazeći od rasterećenosti i oslobođenosti izvjesnih manira ovoga društva i ove sredine, koji se mogu okarakterisati kao konzervativni.

U svakom slučaju, na samom početku treba imati i ovo u vidu i prema tome se odrediti.

Dočekali smo i ovaj dan. Dom omladine širom otvara vrata mladim ljudima našega grada. O značaju i veličini ovoga trenutka za sve nas nećemo mnogo govoriti.

Vidjećemo se večeras u Domu i reći ono što mislimo.

Savez komunista Bosne i Hercegovine i učešće omladine u daljem razvijanju samoupravnih društvenih odnosa

Svoj prvi skup Konferencija Saveza komunista Bosne i Hercegovine posvetila je omladini. Ne negirajući činjenicu da omladina predstavlja integralni dio jugoslovenskog društva, komunisti BiH su svjesni da mlada generacija ima specifično mjesto i ulogu u našem političkom sistemu. Sve izraženija politizacija mladih ljudi i aktivan odnos u svim oblastima društvenog života, nametnuli su potrebu da se jasnije odrede relacije Saveza komunista prema omladini i sasvim određeno definišu zadaci komunista u ostvarivanju realnih okvira za učešće omladine u razvijanju samoupravnih društvenih odnosa.

Samoupravljanje, shvaćeno kao najširi politički i ekonomski odnos i determinirajući faktor našeg sistema, predstavlja najširu osnovu djelovanja omladine i Saveza komunista. Identičnost osnovnih političkih stavova proklamovanih u programima Saveza komunista i vrednosnih određenja najvećeg dijela mlade generacije je značajan impulsni faktor za praktično oživotvorenje deklarisanih ciljeva i participaciju omladine u konkretnim akcijama, srazmjerno njenoj brojnosti, zainteresovanosti i progresivnosti.

»Zaključci« o ulozi i zadacima Saveza komunista Bosne i Hercegovine u obezbjeđivanju većeg učešća omladine u razvijanju samoupravnih društvenih odnosa, u tom smislu ne sadrže načelne političke ocjene omladine i njenog djelovanja, već jedan jasan akcioni program prožet idejom o zajedničkim stremljenjima.

Iz završne riječi Branka Mikulića

Uvjeren sam da će biti neophodno da našu aktivnost usmjerimo u dva pravca. Prvo, na savlađivanje konzervativnih otpora i sektaškog odnosa pojedinaca prema mladima i drugo, na otklanjanju iluzija, da se mladim ljudima, mladom čovjeku da više povjerenje, odgovaran posao i funkcija samo zato što su mladi.

Jer, bez slobode čovjekove, bez njegovih prava da odlučuje o plodovima svoga rada da upravlja svojom sudbinom i bez uslova u kojima može da ispolji svoje sposobnosti i težnje, nema istinskog socijalizma. Zbog toga je borba protiv protivnika samoupravnog puta razvoja socijalizma u našoj zemlji istovremeno i borba za takve društvene odnose u kojima je radni čovjek, oslobođen svakog oblika upravljanja, postao istinski slobodan upravljač i graditelj svoje istorije.

Svima nama je, drugarice i drugovi, dobro poznato da je na sadašnjem nivou razvoja naših proizvodnih snaga nemoguće obezbjediti zaposlenje svim ljudima koji napuštaju selo i traže zaposlenje u industriji, i da smo se u traženju odgovora na pitanje: da li u zemlji biti bez posla ili ići na rad u inostranstvo opredijelili za ovo drugo. Dogmati nam na to kažu: pa kako to da naši radnici odlaze na rad u inostranstvo, a druge socijalističke zemlje imaju punu zaposlenost.

Cijena slobode i ravnopravnosti je veoma velika, mi smo je skupo platili i ne možemo prihvatiti da ponovo vodimo diskusiju o pitanjima koja su za nas za sva vremena skinuta sa dnevnog reda. Međutim, to nikako ne treba dovoditi u vezu sa osjećanjem i sviješću svih naših naroda i narodnosti o pripadnosti jugoslovenskoj socijalističkoj zajednici i njihovom uvjerenju da samo u toj zajednici mogu obezbijediti svoju budućnost, sačuvati slobodu i nezavisnost.

Zato, kada govorimo o demokratiji kod nas, mislim, da ne možemo prihvatiti njeno gradiranje i mjeriti stepen njene razvijenosti po stepenu slobode neprijateljskih, antisamoupravnih i drugih, nama tuđih, snaga da javno siju sjeme razdora među našim narodima, napadaju samoupravni sistem itd., već po mjestu i stepenu slobode i ulozi radnog čovjeka u samoupravnom socijalističkom društvu. Komunisti zbog toga ne mogu taktizirati u odnosima sa takvim snagama, već se moraju odlučno boriti protiv njih. Svima njima treba da bude potpuno jasno da nema sredstava od kojih ćemo se ustezati i od kojih ćemo bježati, ako ustreba da odbranimo tekovine socijalističke revolucije u šta smo ugradili mnogo žrtava.

Za odnose u Savezu komunista kritika je postala klasično sredstvo borbe i izražavanja, a demokratizacijom društvenih odnosa ona sve više postaje obilježje cijelog našeg samoupravnog društva, tako da slobodno možemo tvrditi da su rijetki sistemi, rekao bih da ih nema, gdje su uslovi za kritičko ispoljavanje tako široki kao kod nas. Međutim, granice naše demokratije sežu dokle dopire i interes udruženog samoupravljača i u tom odnosu oni su neodvojivi. Zato svaka demokratizacija sama za sebe, bez svoje suštine, bez samoupravnih motiva i interesa radničke klase i radnog čovjeka, postaje neosmišljena i opasna praznina u koju se lako inflitiraju neprijateljski uticaji.

Polemika o lijevom ekstremizmu

HAMDIJA POZDERAC, sekretar Sekretarijata CK SK BiH, je rekao da nam lijevi ekstremizam nudi novu platformu, ili pokušava, kamuflirajući se Programom Saveza komunista, izgraditi novu političku platformu koja nije komunistička i koja nema za cilj razvijanje društvenih i ekonomskih odnosa sa komunističkih pozicija, već nam želi ponuditi one koncepte društvenog razvoja koje je naša jugoslovenska stvarnost ostavila iza sebe. Kroz lijevi ekstremizam žele nam se nuditi takva apstraktna rješenja i ideje koje nemaju izvorišta u našoj društvenoj stvarnosti, već postaju određeni koncept, šema u koju se želi stvarnost ugurati. Prema tome, ne može u Savezu komunista ni biti mir između onih kritika koje imaju cilj razvijanje društva i društveno-ekonomskih odnosa sa pozicije komunističkih ideala, i onih kritika koje nemaju tu suštinu nego nude nove platforme, nove pozicije, nova rješenja — najčešće dijametralno suprotna Programu Saveza komunista.

SLOBODAN SAVČIĆ, član Predsjedništva Saveza studenata Jugoslavije: »Takozvani ekstremizam, izražen u lijevoj orijentaciji studenata nije u suprotnosti sa Programom Saveza komunista Jugoslavije, već se samo razlikuje u odnosu na željeni tempo ostvarivanja ciljeva na kojima je i Savez komunista angažovan«. Neke razlike postoje u pogledu pristupa i ostvarivanja tih ciljeva. Nije smisao marksističkog obrazovanja mladih u ovladavanju osnovnim marksističkim istinama i ostajanju na njima kao vječnim dogmama, već ovladavanjem metodom dijelaktičkog mišljenja.

Na poziv Sarajevske armijske oblasti u Sarajevu je ovih dana boravio predsjednik Konferencije Saveza omladine Jugoslavije Janez Kocijančič. U toku svog boravka u Sarajevu drug Kocijančič je razgovarao sa pripadnicima sarajevskog garnizona, a u Domu JNA održao je predavanje na temu: Savez omladine u savremenim kretanjima. Drug Kocijančič je takođe prisustvovao Konferenciji Saveza komunista BiH sa temom: »Savez komunista BiH i učešće omladine u daljem razvoju samoupravnih odnosa«.

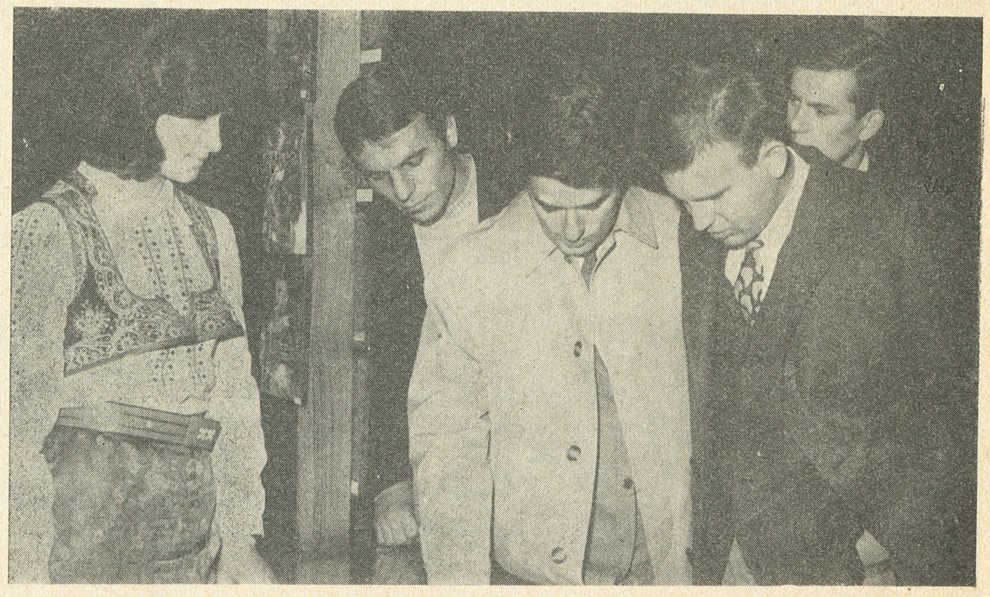

BRANKO MILJKOVIĆ

JUGOSLAVIJA

★★★★★★★★★★★
★★★★★★★★★★★

Evo kako je počela u dan svoje nužnosti
Sve što nema vatre u sebi sagori
Što sagori postaje noć
Što ne izgori rađa dan
Treba zapaliti sve što može da gori
Treba srušiti sve srušivo, sve što nije večno
Treba u svemu i posle svega pronaći nadu
Revolucijo, ono što ostane je čovek
Ono što prođe je prošlost
Prošlost koja ne prođe je budućnost i budnost
Svaka stvar svaki čovek je detalj tvoje nade
Eto tako je počela u dan svoje mudrosti
    Obala jednome Moru
    Zvezda na Poluostrvu
    Rt Dobre Volje
    Oivičena beskrajem
Savetuje plodovima ljubav i razum
U fabrikama ljudi konzerviraju sunce
Koje se javlja na najrazličitije načine
U plodu i kamenu podjednako
Prvi put slatko drugi put vrelo
Sada ima sve što je njeno
Na jugu More na severu oblake
Na istoku trešnje na zapadu maslinjake
I sazvežđa nad Fruškom, zvezdane strofe najlepše
U kamenu i na vodi:
Grozd je uspomena na njihov raspored
Ima svoju budućnost i njenu prošlost
Ima svoj put i njegovu istinu
Savetuje plodovima ljubav i razum
    Obala jednome Moru
    Zvezda na Poluostrvu
    Rt Dobre Volje
    Oivičena beskrajem
Tuđa presahlost bi joj izvore otrovala
Tuđe pustinje klevetaju njeno sunce i zemlju
A ona bez milosti prema onome što je stvarno
Ali ne i istinito, ne prestaje da se bori
Srce njenih gradova je belo sunce svih ljudi
Ona uči gradove da budu braća Velikome Gradu
Koji venčava Šumadiju i Zagorje
Međusobno i sa budućnošću
Istraživači pod zemljom, u smrti, vojnici i rudari
Istraživači u vazduhu, pevači i ikari
Istraživači pod vodom, pesnici nesvesnoga
Tražite, nađite, pretražite sva blaga,
Sve mogućnosti i sva imena svom Jugu
Koji savetuje plodovima ljubav i razum.

TITO

★★★★★

»... Mi smo uvijek isticali da u socijalizmu, na prvom mjestu mora da bude čovjek, proizvođač i stvaralac, bez obzira na nacionalnu pripadnost. Socijalizam i jeste historijski proces socijalnog i nacionalnog oslobađanja ličnosti, što treba da dovede do toga da čovjek postane stvarni gospodar svoga života i rada, kako bi mogao svestrano razvijati svoje stvaralačke snage«.

»... Zalažem se za takve odnose, i u proizvodnji i u društvu uopšte, koji će intelektualni i manuelni rad sve više približavati i ljude u našoj socijalističkoj zajednici činiti što ravnopravnijim u svakom pogledu«.

»... Jedna od bitnih karakteristika naše socijalističke izgradnje bila je upravo u tome što nismo bili opterećeni dogmatizmom i što nismo dopustili da ogromne teškoće sa kojima smo se suočavali, pomute naš pogled u budućnost, i pokolebaju naše povjerenje u stvaralačku snagu naše radničke klase«.

»... Mi treba da koristimo instrumentarij robno-novčanih odnosa, koji se najviše izgradio u ekonomijama industrijski razvijenih zemalja. No, pri tome nam mora biti potpuno jasno i to da instrumentarij robno-novčanih odnosa treba da prilagodimo našim uslovima i koristimo za razvijanje privrede na osnovama socijalističkog samoupravnog sistema«.

»... Ako ne bismo tako postavljali stvari, onda bi nam se moglo desiti — a to se negdje već i dešava — da iza parole o samostalnosti privrede stvarnu vlast u radnim organizacijama preuzima menađerski sloj a u društveno političkim zajednicama — upravni politički aparat, i da se između njih stvara sprega koja bi objektivno bila uperena protiv radničkog i društvenog samoupravljanja.

»... U prirodi samoupravljanja nisu atomizmi, autarhija i zatvorenost nego višestruka povezanost zajedničkih udruživanja rada na kvalitetno višem nivou. To nalaže da se samoupravljanje oslobodi okvira pojedinačnog preduzeća i da se izgrađuje u jedinstveni sistem asocijacija, što u stvari znači razvijanje viših i širih samoupravnih odnosa«.

»... Mi moramo jasno i otvoreno istaći jednu stvar. Tamo gdje je odnos snaga takav da radnici ne mogu sami da se izbore za svoja samoupravna prava i za istinski razvoj samoupravljanja, dužnost je komunista, odnosno Saveza komunista Jugoslavije da svim političkim i idejnim sredstvima pomognu njihovu aktivnost i borbu za samoupravljanje«.

»... Uostalom, ko je i najkompletniji da kaže da li se samoupravljanje do sada opravdalo ili nije? Svakako, radnici, a ne neke grupice birokrata i tehnokrata, koji priželjkuju posebna ovlaštenja u svom interesu, a na štetu neposrednih proizvođača«.

»... Kao samoupravno socijalističko društvo, mi smo dužni da podižemo na viši nivo, međuljudske odnose i da ih stalno obogaćujemo novim humanim sadržajima. Jer, **zaboraviti na radnog čovjeka, znači zaboraviti na suštinu i smisao socijalizma.**

DNEVNIK

13. oktobar 1967. Gornji Vakuf

Orson Vels javlja nam da je primio nekoliko prijetećih pisama. Četnički emigranti iz Njujorka upozoravaju ga da ne igra ulogu četničkog senatora u filmu »Bitka na Neretvi« ukoliko ne želi »da mu ogorče život«. Jedno pismo, sličnog sadržaja, je ubačeno direktno u poštanski sandučić njegovog stana u Londonu.

17. oktobar 1967. Gornji Vakuf

Veljko je izvršio provjeru znanja o IV neprijateljskoj ofanzivi. Organizatori Tomo i Ciga nisu ništa znali. Komandant X Hercegovačke brigade Vlado Šegrt izvršio je smotru jedinica JNA, koje će učestvovati na snimanju. Poslije smotre vojnicima je ispričao nekoliko doživljaja iz IV ofanzive.

18. oktobar 1967. Gornji Vakuf

Konačno smo se svi smjestili. Odavde ćemo odlaziti na teren. Stanovništvo ovog malog gradića veoma je gostoljubivo. Montaža je na prvom spratu ambulante. Svi smo primili vakcinu protiv zarazne žutice.

20. oktobar 1967. Gornji Vakuf

Danas je počelo probno snimanje za izbor glumaca. Jana Brehova ne dolazi. U drugom je stanju. Veljko je Borisu Dvorniku, koji služi vojni rok, rekao da smrša 8 kilograma, koje je dobio u vojsci, pa tek onda da se javi. v

21. oktobar 1967. Makljen

Cio puk smo obukli u uniforme raznih vojski. Bilo je problema. Neki vojnici nisu htjeli da obuku ustaške i njemačke uniforme. Poslije intervencije i objašnjenja generala Vukovića ipak su pristali. Opremanju »njemačkih vojnika« prisustvovao je i bivši njemački pukovnik Helmut Weltz koji je u našem filmu vojni konsultant za njemačku vojsku i likove Nijemaca.

23. oktobar 1967. Gornji Vakuf

Realizacija »Neretve« je dva puta odlagana. Prvi put zbog zemljotresa u Skoplju i drugi put zbog novog načina poslovanja u okviru privredne reforme. Neki članovi ekipa i sada, neposredno pred realizaciju filma, smatraju da finansiranje filma nije riješeno, da je za to realizacija filma nemoguća. Još niko nije primio honorar. Dnevnice ne stižu na vrijeme. Međutim, na sastanku ekipe utvrđeno je da stižu sredstva koja su nam dala izvršna vijeća i radne organizacije.

24. oktobar 1967. Gornji Vakuf

Veljko je sa zamjenikom direktora Nikolom Popovićem, odletio iz Sarajeva za Beograd. Odatle će za Moskvu. Iz Moskve na Krim. Tamo treba da se dogovore sa Bondarčukom o ulozi koju će interpretirati u »Neretvi«. Sa Krima lete opet u Moskvu, iz Moskve za Rim, pa u Beograd. Iz Beograda za Sarajevo, iz Sarajeva za Gornji Vakuf. Za tri dana biće ponovo ovdje.

25. oktobar 1967. Luka »P«

Pala je prva klapa. Snimali smo zbijeg naroda na cesti Gornji Vakuf — Travnik. Mjesto snimanja — Luka »P«. Prvi je Veljku prišao direktor fotografije Tomislav Pinter i čestitao mu. Nastalo je opšte veselje. Čestitali smo jedan drugom. Narod je sa sobom donio jelo i piće. Veselili su se zajedno narod, vojnici i oficiri. Svud okolo pjesma. Jedva smo ih uspjeli ponovo sabrati za snimanje drugog kadra.

27. oktobar 1967. Gornji Vakuf

Danas je stiglo 100 miliona od Izeta Zubovića, direktora Sarajevske banke. Ta ista banka je svojevremeno omogućila i realizaciju »Kozare«. Danas ćemo, dakle, dobiti dnevnice.

Ovo su odlomci iz Dnevnika o snimanju našeg najvećeg filmskog projekta »Bitka na Neretvi«, koju su po redosljedu snimanja naizmjenično vodili asistent režije Gojko Kastratović, Dragan Kresoja i sekretar režije Neli Raner.

TITO O FILMU

Mislim da je film »Bitka na Neretvi« vrlo dobar i da će doprinijeti boljem razumijevanju naše četvorogodišnje borbe u čitavom svijetu. Jer danas to mnogi ljudi već zaboravljaju i kao da ne mogu da vjeruju da smo mi u Hitlerovoj tvrđavi mogli da stvaramo slobodnu teritoriju i da se nosimo sa tehnički i brojčano nadmoćnijim neprijateljima — Hitlerovim i Musolinijevim fašistima i domaćim kvislinzima — četnicima i ustašama.

U filmu ima dosta epizoda koje vjerno odražavaju ono što je bilo. Ne bih sada govorio o tome da li je u njemu tačno sve do detalja, ali u cjelini film vjerno prikazuje jednomjesečnu borbu koju smo vodili, stalno opkoljavani. Poseban značaj te bitke je u tome što smo mi tada zadali definitivan udarac kvislinškim trupama u prvom redu četnicima koji su bili i pristalice izbjegličke vlade u Londonu i borili se pod komandom Draže Mihajlovića. Od toga udarca oni se više nikad nisu oporavili. U toj borbi, i kasnije, u nastupanju prema Crnoj Gori, mi smo ih eliminisali kao faktor u daljim unutrašnjim jugoslavenskim zbivanjima«.

Usput zabilježeno

Prošao je i taj dugo najavljivani i dugo iščekivani svjetski spektakl. Prošao je nekako brže nego što smo očekivali. Život opet teče normalnim tokovima i sad izgleda pomalo neobičan ovaj mir bez nervoze i gužve, bez napetosti oko karata, hotela, propusnica i svega onoga što uz jedan ovakav spektakl i ide.

Za Sarajevo se eto, ponovo čulo, u nekim krajevima svijeta tek drugi put (možda i prvi ko zna). Ugostili smo veliki broj onih ljudi koje smo do sada poznavali samo sa filmskog platna ili sa stranica listova, revija i časopisa širom svijeta.

Možda smo, organizujući sve ovo zagrizli poveliki zalogaj ali, izgleda da smo ga i progutali. Pohvale i priznanja već su počela da stižu. Imali smo svjetski spektakl kojim su zadovoljni i Karlo Ponti i Jul Briner i Silva Koščina, spektakl kojim su zadovoljni svi ti naši dragi gosti. Može se međutim reći, ne želeći da umanjimo svu veličinu onih trenutaka, da smo imali i nekih propusta koji su izgleda svojstveni nama i našoj sredini, a za koje se ipak ne bi moglo reći da su svjetski.

Izgleda da nam je svima poznato po čemu je jedna premijera premijera. Sigurno ne po tome što se film prvi put prikazuje, već više po tome ko toj predstavi prisustvuje. To je upravo ono preko čega se ne bi smjelo preći. Neosporno je tačno da jeorganizacioni odbor uložio mnogo truda da pozivnice uruči onima koji su to zaslužili. Njima se ne može ništa prigovoriti. Međutim, ostaje za običnog posmatrača koji se našao u dvorani prilično mučna konstatacija da su izvjesni »zaslužni« krugovi ovoga grada kao što je »elita« iz kafane »Park« i sa »hippy klupe« bili dobro snabdjeveni ulaznicama sa odličnim mjestima.

Velikim i značajnim »mondenima« naše sredine, raznim zvanim i nezvanim »miss«, takođe nije bilo uskraćeno, da prisustvuju ovoj gala — predstavi, dok se to ne može reći i za pojedine borce sa Neretve. Prava je sreća da su borci bili »velikodušni« pa su bez problema ustupili mjesta velikom dijelu sarajevske »mondenske« elite i njihovim sinčićima i kćerkicama i preselili se u, poslednjem trenutku dodate, mjesta na balkonu sa strane. Ponavljam još jednom, za običnog posmatrača koji je došao u 17.40h, a izašao u 21.00 bilo je to vrlo mučno.

Ostali »propusti« možda nisu toliko važni, bar ne u toj mjeri da ih treba pominjati, mada se stvari, kao što su vrlo loša projekcija inače izvanrednog filma i stalno izoštravanje slike, koje je gledaocima već počelo ići na nerve, nepredstavljanje Tomislava Pintera i slično, zaista ne bi smjele dešavati. Dozvolite da primijetim da je velikom dijelu posmatrača bilo prilično nelagodno, i zbog nas i zbog gostiju, što se ime Đorđa Jolića, čovjeka koji je tragično izgubio život prilikom snimanja, nije ni jednom spomenulo.

Moram na kraju reći da ovim niukom slučaju nisam htio umanjiti veličinu ovoga događaja, niti spremnost i volju koju su pokazali organizatori. Na svemu tome im treba svakako zahvaliti. Ovo neka ostane kao mala pouka, jer, ko zna, možda ćemo još koji put biti u mogućnosti da organizujemo nešto slično.

P. S.

Dozvolite da bar na ovaj način odamo priznanje poginulom snimatelju »Bitke na Neretvi«.

Zlatko Dizdarević

Pozivamo vas na minut ćutanja za

Đorđa Jolića

Ciglice

50 N.D.

Prije premijere tu i tamo se čula primjedba da ideja o ciglicama za Banja Luku nije baš najbolja. Pojedinci su tvrdili da će možda teško biti nekima da od svojih skromnim plata i penzija odvoje po 50 ND i daju uz ulaznicu. Govorilo se da su borci penzioneri sa svojim primanjima u najnezavidnijem položaju.

Zapaženo je da su na premijeri borci, penzioneri, pripadnici JNA i omladina opsjedali djevojke koje su prodavale ciglice dok su te iste djevojke jurile po foajeu neke druge sa daleko većim primanjima i to prilično bezuspješno.

POSTRADALOJ BOSANSKOJ KRAJINI

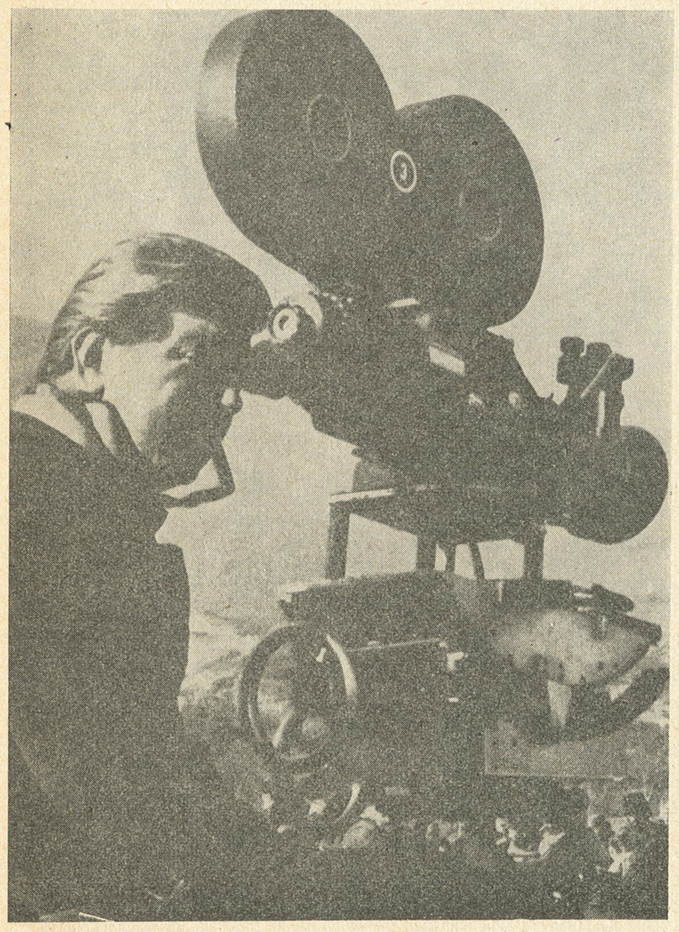

TOMISLAV PINTER - ČOVJEK U SJENCI

Svjetska premijera »Bitke na Neretvi«, koja je prije nekoliko dana održana u Sarajevu, i nehotice je skrenula pažnju na jedno ime vrlo dobro poznato u svijetu filma, ali prilično nepoznato širokoj publici. Riječ je o Tomislavu Pinteru, direktoru fotografije u ovom spektaklu, koji, mada je sjedio u gledalištu, nije bio predstavljen gledaocima. Za većinu prisutnih, snimci u »Neretvi« su bili mala remek-djela snimateljske tehnike, pa je s nestrpljenjem očekivano da se vidi čovjek koji ih je napravio. On je, međutim, ostao anoniman, u sjenci velikih imena i velike predstave. Njegov doprinos u najvećem jugoslovenskom filmskom poduhvatu je ogroman, pa je tim čudnije kako je na sarajevskoj premijeri mogao biti zaboravljen.

— To je bila čista slučajnost — kaže skromno Pinter, koga smo sutradan poslije premijere našli u zgradi gdje je smještena ekipa »Neretve«. — Hetrih je moj prijatelj i on to nikada ne bi namjerno učinio. Ovakve velike svečanosti moraju imati i svoje male propuste i to je potpuno normalna stvar. Znam da je bila gužva i nikoga ne krivim za tu grešku.

— Kada i kako ste se počeli baviti snimanjem?

— Davno, više se zapravo ni ne sjećam. Znam samo da sam počeo od početka i da sam prošao sva mjesta »po redu vožnje«, koja prethode radu za kamerom. Radio sam sve, od rasvjete do asistenta kamere. Na kraju sam »uhvatio« kameru i više nikada je nisam ispustio.

— Šta je sve prethodilo »Neretvi«?

— Snimio sam oko 170 kratkometražnih i 25 igranih filmova.

— Koji vam je prvi igrani film?

— To je bio i moj prvi fijasko. Normalno je što sam bio presrećan kad sam, nakon desetina kratkih i dokumentarnih, dobio dugometražni film, ali moje radovanje nije dugo potrajalo jer je snimanje iznenada prekinuto i nikad nije nastavljeno. Film koji je trebalo da se zove »Mala Jole« nije ugledao svjetla projektora, a ja sam morao čekati još pet, šest godina na sljedeći igrani film.

— S kojim filmom ste postigli zapaženiji uspjeh?

— Iako sam za kratkometražne filmove dobio nagrade u Puli, moj prvi veći uspjeh bila je Zlatna arena za najbolju kameru u filmu »Pravo stanje stvari«.

— Jesu li još neki vaši filmovi nagrađeni?

— Za film »Prometej sa otoka Viševice« dobio sam najveća priznanja na festivalu u Moskvi i u Puli. Nagrade sam dobio još za »Skupljače perja«, »Rondo«, »Brezu«, »Ponedjeljak ili utorak«.

— Šta je za vas značila »Neretva«?

— Kao i većina Jugoslovena, u prvom redu, događaje na Neretvi smatram izuzetno važnim u našoj istoriji. S druge strane, poslije desetina reditelja došao sam do Bulajića. Radio sam po prvi put u novoj »panavižn« tehnici, a i finansijska sredstva za ovaj film nisu bila skučena, tako da su i moje mogućnosti bile znatno veće.

— Kakva je bila vaša koncepcija kao šefa fotografije?

— Sa rediteljem i ostalim stručnim rukovodiocima ekipe dogovarao sam se o likovnoj obradi filma. Nastojali smo da stvorimo do kraja autentičan film. Takav veliki ratni film morao je biti oslobođen američkih klišea, komercijalizma i izglancanih fotografija. Htio sam da »Neretva« ima jednu čvrstu, mušku fakturu, koja će gledaocima dočarati da gledaju stvarni rat, a ne lijepu sliku na ekranu.

— Kako ste to postizali?

— Najprije smo se oslobodili nekih rekvizita klasične filmske tehnike, kao što su reflektori. To nam je omogućilo da snimamo na svim terenima gdje se borba stvarno odvijala. Takav potez imao je i svojih mana. Dolazili smo na brdo, daleko od naselja, sa tri-četiri hiljade ljudi i počinjali snimanje po vrlo oblačnom vremenu. Morali smo ipak raditi i ja sam se snalazio kako sam najbolje znao i mogao.

— Pored svega, fotografija je odlična, a neki snimci imaju fantastičnu dubinu!

— To se postiže posebnom tehnikom rada sa teleobjektivima. Mogao sam doći do mnogo boljih rezultata da sam imao više vremena za rad u laboratoriji. Za svega pet dana trebalo je dovršiti laboratorijsku obradu, a to je isuviše kratko vrijeme.

— Priča se da ste nezadovoljni premijerom u »Skenderiji«?

— Bio sam očajan za vrijeme projekcije. Tu istu kopiju gledao sam u Rimu i ona je ostavila sjajan utisak. Znam da su u Sarajevu izvršene veoma obimne pripreme, ali se greške nisu mogle izbjeći. Velike dimenzije platna i njegova udaljenost od projektora učinili su da slika izgubi na kvalitetu i oštrini. Oni koji su gledali film u sarajevskim bioskopima kažu da je mnogo bolje djelovao.

— Da li ste zadovoljni svojim dosadašnjim radom sa kamerom?

— Kad nakon izvjesnog vremena gledam svoj filmove, ne mogu biti zadovoljan jer vidim da sam mogao napraviti bolje snimke. Ovog puta nedostajalo mi je vremena za završni potez.

— Šta imate na umu dok objektivom »hvatate« lica glumaca ili neki detalj na terenu gdje snimate?

— Nastojim da svaki film ima svoj pečat, koji diktira scenario. »Neretva« je zahtijevala čvrstu fakturu i dokumentarnost, a talijanski film »Lakatura«, koji sam upravo završio sa Paolom Kanarom, tražio je poetske zahvate kamere.

— Šta ćete raditi poslije »Neretve«?

— Krajem decembra idem u Njujork i San Francisko. Tamo ću snimati jedan film o narkomanima. Čim završim posao u Americi, vraćam se u Pariz. Sa jednim mladim francuskim rediteljem treba da snimim film na Azurnoj obali.

— Radili ste i sa Orsonom Velsom?

— Da, sa ovim velikanom svjetskog filma, snimio sam film za svega deset sedmica. Saradnja sa Velsom je bila izvanredna i bio sam veoma srećan da mogu raditi s njim. Film se zove »Mletački trgovac«; sada se montira, a kod nas će se vjerovatno pojaviti iduće godine.

— Hoćete li nešto raditi sa domaćim rediteljima?

— Prihvatio sam ponudu da vodim kameru u filmu o Sutjesci, čije će snimanje početi u maju iduće godine. Pripreme su već počele i sad se upravo dogovaramo o detaljima. Reditelj će biti Stipe Delić, a Veljko Bulajić biće »super-vizor«, nešto kao glavni savjetnik. Film ćemo raditi u istoj tehnici kao i »Neretvu«, ali će koncepcija biti drugačija.

— »Neretva« će se kandidovati za »Oskara«. Očekujete li vi neku nagradu?

— Nikada ne radim za nagradu, nego nastojim napraviti fotografiju kakvu film traži. Od »Neretve« očekujem da vrati publiku u bioskope, posebno onu koja je izgubila povjerenje u domaći film.

Vrijeme je odmaklo i Pinter kao da se izvinjava, gleda na sat. Ekipa »Neretve« postaje ekipa »Sutjeske« i njegovo učešće u dogovoru je neophodno. Nakon Amerike i Azurne obale, vratiće se na Tjentište da snimi najveću bitku iz naše Revolucije. I u tom filmu gledaćemo sigurno nezaboravne scene jer će iza kamere stajati 42-godišnji Tomislav Pinter, jedan od najboljih snimatelja Evrope.

Mišo CIMIROT

NIHIL DURARE TEMPORE PERPETUO

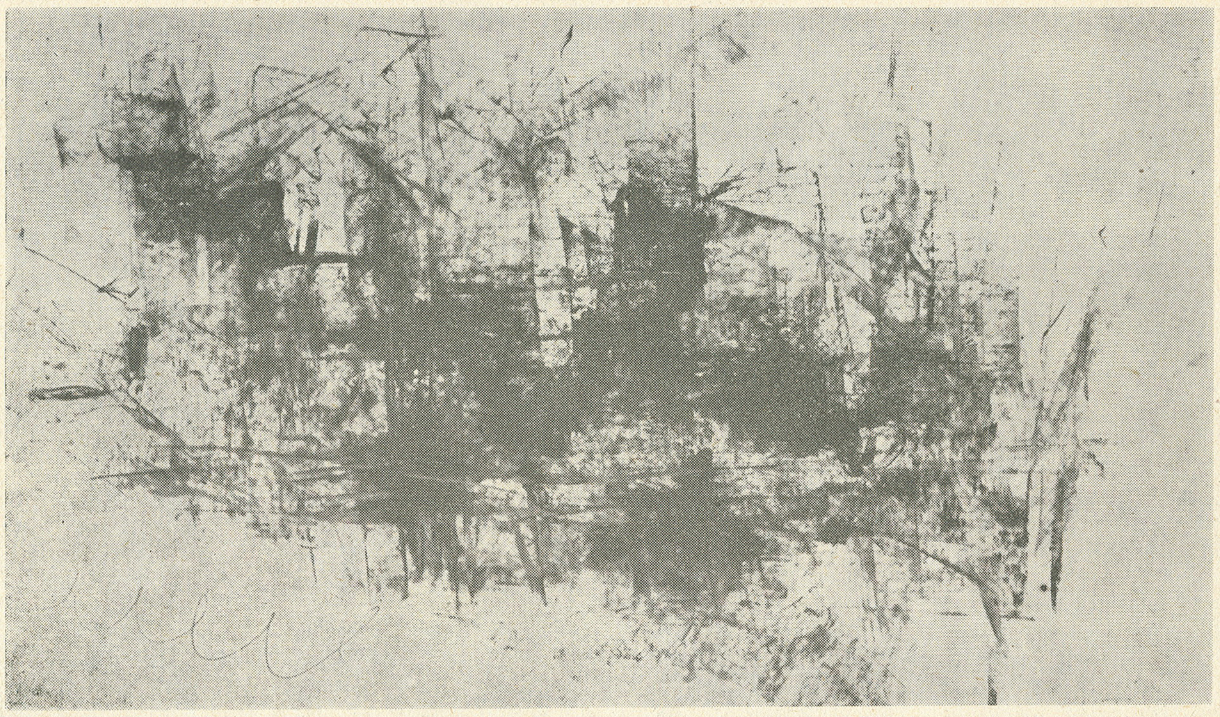

Proteklo je više od mjesec dana od onog stravičnog oktobarskog jutra, otkako je neumoljivi, i za čovjeka nepojmljivo kratkotrajni, a tako tragični, talas prirode, razorio gotovo sve ono što su žitelji jednog grada i čitavog jednog regiona stvarali godinama, decenijama, pa i vijekovima... odnoseći pritom u ponor smrti i naj veći dragulj našeg postojanja — sam ljudski život.

Minulo je više od mjesec dana od onog jutra kada se tužni i bolni eho prelio i preko moga grada, stigao pred odaje moga doma i otvorio dveri moje duše, od onog jutra kada sam se prisjetio hiljadama godina već spominjanih riječi: »Nihil durare tempore perpetuo« (ništa vječno ne traje, ništa ne ostaje trajno, jednom za sva vremena nepromijenjeno), onih istih riječi koje su uvijek vaskrsavale onda kada je neko umirao, nestajao, i kada je noć smjenjivala dan, a pakao raj.

I dok sam živ sjećaću se tog kobnog 27. oktobra, dana kada je ime Krajine bilo upisano na onoj istoj, tužnoj stranici, na kojoj su se već nalazila imena Skoplja, Debra i Kalabrije, plavetnilom Jegejskog mora dekorisanog Hiosa, vodama Atlantika zapljuskivanog Agadira...

Ali ne, neću se sjećati samo te neumitne i proklete stihije i njenog avetinjskog djela, nego i one predivne, gotovo snene ljudske dobrote, kada je čovjek nesebično pomagao čovjeku, kada se život gordo suprotstavljao sudbini, kada su na obale oplakivane rijeke dolazili ljudi iz svih krajeva naše domovine, sa svih meridijana, iz cijelog svijeta, da bi se poklonili i odali poštu palim, i da bi, diveći se njihovoj postojanosti, pomogli živim.

To, je trebalo vidjeti, to je trebalo doživjeti.

I, ako me put ikada više nanese u zelenu ljepoticu Krajine, Banju Luku, vjerujem, da ću već tada, na mjestu gdje je do juče umirao jedan grad, ugledati novi i ljepši, naš najmlađi grad, grad-simbol ljudske solidarnosti i do Olimpa uzvišene plemenitosti. I, ljude, one tako dobre ljude u toplom domu, i djecu koja se ponovo bezbrižno igraju i vesele i raduju svakom godišnjem dobu, pa i zimi, i njenom bijelom, snježnom pokrivaču. A tek pokoji, neizbrisivi trag, velike ovozemaljske enigme, govoreći da se tu nekada odigrala velika tragedija, slična onoj agadirskoj ili skopskoj, taškentskoj ili hioskoj.

Da, tako će biti sutra.

S. Stajić

Spektar 6

SKENDERIJA

★★★★★★★★★★★★★

Pozivamo vas da prošetamo ovim velelepnim zdanjem. Do njega vode svi tramvaji; sve gradske ceste se završavaju pred njim. Potrebno je još samo preći stari most Skenderija (koji će uskoro nestati da bi ga zamijenio ljepši i širi) i tu, na lijevoj obali Miljacke. armirani beton, staklo i drvo su pod snažnim svjetlima oživjeli, skladno se uklapajući u njedra umornog Trebevića što se spustio do obala rijeke.

Centar sačinjava pet objekata: Gradska hala, Sportske dvorane, Dom mladih, Privredni grad sa izložbenim paviljonima i Cvjetni trg. Svi ovi objekti su povezani u jednu cjelinu, arhitektonski i estetski vrlo upečatljivu.

U Privrednom gradu, na 8.500 kvadratnih metara prodajnog prostora nalaze se štandovi sa svim vrstama artikala za domaćinstvo, školski i kancelarijski pribor, modne butike najpoznatijih jugoslovenskih konfekcijskih proizvođača, snek-barovi sa osvježavajućim pićima, automati, kozmetički i frizerski saloni, kiosci sa štampom, prodavnice cvijeća.

U izložbenom paviljonu, na oko 2.000 kvadratnih metara, biće priređivani sajmovi automobila, dostignuća nauke i tehnike, mode...

Pored savremenih saobraćajnica savremenog šoping-centra u Privrednom gradu, preko Cvjetnog trga, koji se prema potrebi može pretvoriti u izuzetan prostor za kulturno - zabavne i druge manifestacije, vode putevi do Gradske hale i Doma mladih.

Prema svim izjavama, Gradska hala »SKENDA« je arhitektonsko - tehničko čudo današnjice. Pored toga što je opremljena sa svim najsavremenijim tehničkim pomagalima, rasvjetom, ozvučenjem, garderobama, ambulantom, njena arena je po svemu univerzalna. Za svega desetak sati betonsku pistu će prekriti led potreban za održavanje neke revije na ledu ili hokejaškog takmičenja. Ukoliko se u istom danu održava i neko takmičenje na parketu, ni to neće biti problem. Specijalni parket će za vrlo kratko vrijeme biti razvučen preko borilišta i takmičenje može da počne. Ukoliko se ukaže potreba, za isto tako kratko vrijeme nestaće parketa ili leda a pojaviće se »travnati tepisi«.

Posebna pažnja je posvećena novinarima koji će pratiti priredbe koje se održavaju u Centru. Zbog toga, u gradskoj hali, pored novinarskih loža sa oko 60 mjesta, koje su snabdjevene telefonskim i teleks vezama, postoje i kabine za 19 radio i televizijskih reportera i snimatelja. Dva velika semafora, postavljena sa obje strane borilišta, informisaće gledaoce dajući im zvanična obavještenja o događajima u areni.

Za manje sportske priredbe i treninge, pored gradske hale izgrađene su tri sportska terena.

Dom mladih je projektovan trišutako da se u njemu što više koncentrišu aktivnosti mladih našeg grada. Projektovan je prostor za rad foto, folklornih i drugih sekcija, zatim »amfiteatar 250« namijenjen za organizovanje pozorišnih predstava, večeri poezije, popularnih predavanja. U velikoj dvorani Doma mladih naći će mjesta preko 800 mladića i djevojaka koji će tu, uz muziku svojih vršnjaka, moći da plešu i da se zabavljaju. Na terasi doma nalaziće se otvoreni bife-klubovi u kojima će posjetioci Doma moći provesti prijatne trenutke...

Tako izgleda kompleks grandioznog »SKENDA« što se uzdiže na lijevoj obali Miljacke. U njega su uložena ogromna društvena sredstva, a svi korisnici, bili oni posjetioci ili učesnici priredbi, biće obavezni da se brinu da on i ostane nov, lijep, pun života i mladosti. Vjerujemo da će mlade Sarajlije, svi čitaoci našeg lista i građani ovog grada znati da sačuvaju, cijene i iskoriste svu ljepotu ovog zdanja, sve mogućnosti razonode i korisnog koje grad dobija otvaranjem centra »Skenderija«.

FERID KORIĆ

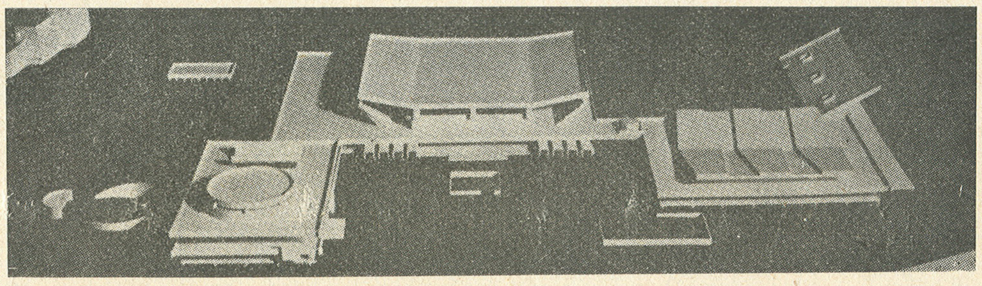

ALI...

★★★★★
★★★★★

Dugogodišnje čekanje se isplatilo — dobili smo Dom omladine kakav se samo poželjeti može, ali... To već karakteristično »ali« pomalo umanjuje blistavi utisak koji ostavlja velelepno zdanje Centra »Skenderija« u čijem sklopu se nalazi i impozantna zgrada Doma mladih.

Tražili smo izgradnju Doma mladih, a dobili smo znatno više; i sportsku halu, i privredni centar, i perspektivu za olimpijski bazen — dobili smo, dakle, Centar značajan ne samo za mlade nego i za cio grad.

Teško je zamisliti da se omladina Sarajeva, zato što je dobila i više od onoga što je tražila, mogla naći u situaciji da ostane »kraćih rukava«, nego da je dobila samo Dom omladine. Takva mogućnost ipak nije isključena.

Zbog arhitektonske i funkcionalne povezanosti sa drugim objektima, Dom mladih je nužno morao ostati u sklopu jedinstvene organizacije Centra »Skenderija«. To je za »nadležne« bio dovoljan razlog da tretman Doma omladine učine gotovo jednakim sa tretmanom sportske hale, privrednog prostora, budućeg bazena ili hotela, koji će se u dogledno vrijeme graditi u sklopu Centra.

Direkcija Centra »Skenderija« ima jednaku nadležnost nad svim objektima, Centralni savjet takođe, a radno mjesto referenta za Dom omladinne i referenta za privredni prostor je izjednačeno po ovlaštenjima i obavezama. Ovlaštenja Savjeta Doma mladih su još uvijek nejasna i neodređena, a finansiranje aktivnosti Doma predstavlja otvoreno pitanje.

Predlozi gradskog rukovodstva omladine: da se uvede mjesto upravnika sa većom samostalnošću, da se Savjetu Doma pruže široka ovlaštenja, da se u programiranju rada Doma obezbijedi presudan uticaj mladih i da se izradi adekvatnija sistematizacija radnih mjesta u Domu nisu naišli na razumijevanje.

Svaka čast sadašnjoj i budućoj direkciji, Savjetu i radnoj zajednici, ali ukoliko se ne shvati imperativ da mladi treba sami da uređuju život u svom Domu, uz pomoć i saradnju **odgovarajućih** stručnjaka, onda ima razloga za sumnju da će Dom omladine ispunjavati svoje osnovne funkcije.

Jasno je da omladina ima neposredan interes i za sportsku halu i za bazen i privredni prostor takođe. Ipak, Dom omladine po svojim specifičnim zadacima i namjeni je u žiži interesovanja mladih ljudi i taj momenat je neophodno uvijek imati u vidu.

Dom omladine se danas otvara, što još uvijek ne znači da se sadašnja situacija ne može bar donekle izmijeniti. A do tada, ono famozno »ali« stajaće sa puno razloga. I sumnja da, dobijajući više, ipak ne ostanemo i »kraćih rukava« istovremeno.

Džemil Sabrihafizović

Spektar 7

VIETNAM VIETNAM

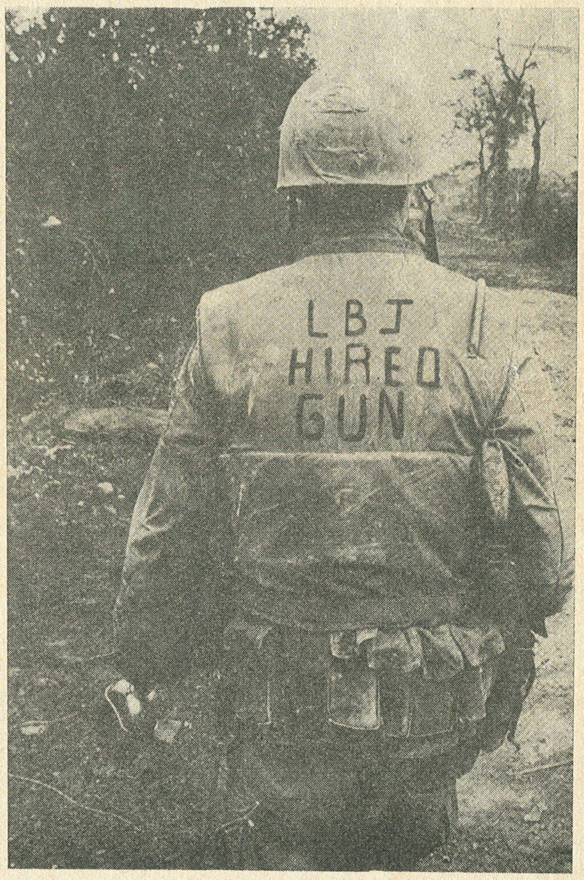

SAMJUEL BEKET

ČEKAJUĆI GODOA

★★★★★★★

(odlomak)

LIKI (govori monotono): Uzevši u obzir postojanje kao što proizilazi iz nedavnih javnih radova Poensona i Vatmana jednog ličnog boga kvakva-kvakva s bijelom bradom kvakva izvan vremena prostranstva koji sa visine svoje božanske apatije svoje božanske atambije, svoje božanske afazije nas voli sa malim izuzecima ne zna se zašto, ili će doći i pasti poput božanstvene Mirande sa onima koji su ne zna se zašto ali ima se vremena, u bolu u vatrama čije vatre plamenovi samo ako to potraje još malo i ko bi mogao da posumnja u to upaliće naposljetku grede a to će reći uzdići će pakao u oblake tako plane s vremena na vrijeme još i danas... (Estragon i Vladimir slušaju sa napregnutom pažnjom. Poco je utučen i odvratno mu je)... i mirne tako mirne, u miru koji mada je povremen ipak je dobrodošao ali ne prejudicirajmo a s obzirom s druge strane da poslije nedovršenih istraživanja ali pri svemu tom nagrađenih od Akakakakademije za Antropopopometriju u, Bernu u Bresi, Tetija i Konrada utvrđeno je bez druge mogućnosti pogrešaka osim koje su sastavni dio ljudske računice da poslije nezavršenih, nezavršenih istraživanja Tetija i Konrada... (Estragon i Vladimir počinju da mrmljaju negodujući. Poco je na sve većim mukama.)... utvrđeno je bez druge mogućnosti pogrešaka osim onih koje su sastavni dio ljudske računice da poslije nezavršenih istraživanja Tetija i Konrada utvrđeno je tvrđeno tvrđeno ovo što sljeduje, sljeduje, sljeduje a to će reći ali ne prejudicirajmo ne zna se zašto poslije radova Poensona i Vatmana proizilazi tako jasno tako jasno da u cilju obimnih radova Fartova i Balšera nedovršenih nedovršenih ne zna se zašto Tetija i Konrada nedovršenih nedovršenih proizilazi da čovjek u Bresi od Tetija i Konrada da čovjek najzad ukratko da čovjek ukratko nazad i pored napretka u ishrani i izbacivanju fekalija je u stanju mršavljenja i istovremeno uporedo s tim ne zna se zašto i pored svega brzog razvoja fizičke kulture upražnjavanja sportova kao kao kao što su tenis, fudbal i pješice i na biciklu plivanje jahanje avijacija budalacija tenis gnjavacija, klizanje i po ledu i po asfaltu tenis avijacija sportovi sportovi zimski i ljetni jesenji, jesenji i tenis na travi na čamovini i na namijevoj zemlji avijacija tenis hokej na kopnu na moru i u vazduhu penicilin i surogati ukratko da nastavimo istovremeno uporedno smanjujući ne zna se zašto i pored tenisa da nastavimo avijacija glof... (Estragon i Vladimir se smiruju i ponovo slušaju. Poco se sve više uzrujava i stenje.) ...koliko sa devet toliko i sa osamnaest rupa tenis na ledu ukratko ne zna se zašto, u Seni-i-Oazi Seni-i-Marni Marni-i-Oazi a to će reći istovremeno uporedo s tim ne zna se zašto da mršavi sužava da nastavimo Oaza-Marna, ukratko čist gubitak po akovu od Bolterove smrti iznosi dva prsta sto grama po akovu otprilike prosječno približno u okruglim ciframa tačne mjere bez dare u Normandiji ne zna se zašto ukratko najzad nema značaja činjenice su tu a uzevši u obzir, s druge strane što je još važnije da proizilazi što je još važnije da u svjetlosti svjetlosti istraživanja koja su u toku Štajnvega i Petermana proizilazi on što je još važnije da proizilazi ono što je još važnije u svjetlosti svjetlosti napuštenih eksperimenata Štajnvega i Petermana da u polju u planini i na obalama mora i reka i vode i vatre vazduh je isti i zemlja a to će reći vazduh i zemlja za vrijeme jakih mrazeva vazduh i zemlja stvoreni za velike stijene nažalost u sedmom svome razdoblju etar, zemlje more za stijene za vrijeme velikih mrazeva... Vladimir i Estragon uzvikuju. Poco naglo ustane, povuče konopac. Svi viču. Liki vuče konopac, posrne, urla. Svi se bace na Likija.

LIKI (se koprca i urliče svoj tekst): ...vazduh i zemlja stvoreni za velike stijene na žalost u sedmom svome razdoblju etar, zemlja mora za stijene za vrijeme velikih mrazeva na moru i na kopnu i u vazduhu jevtino da nastavimo ne zna se zašto i pored tenisa činjenice su tu ne zna se zašto da, nastavimo u slijedećem ukratko najzad na žalost u slijedećem za stijene što je nesumnjivo da nastavimo ali ne prejudicirajmo da nastavimo glava istovremeno paralelno ne zna se zašto i pored tenisa u slijedećem brada plamenovi plač stijene tako plave tako mirne na žalost glava, glava glava glava u Normandiji i pored tenisa napušteni obimni radovi nedovršeni još važnije stijene ukratko da nastavimo na žalost na žalost napušteni nedovršeni glava glava u Normandiji i pored tenisa glava na žalost stijene Konrad Konrad. (Gužva. Liki još nekoliko puta drekne.) Tenis!... Stijene... Tako mirni!... Konrad!... Nedovršeni!...

1 Crtica

NOBELOVA NAGRADA

Nobelova nagrada za književnost ove godine je dodijeljena Samjuelu Beketu (SAMUEL BECKET). »Rođen (1906.) u Dablinu, on je studirao na Dablinskom univerzitetu (TRINITY COLLEGE) od 1923 — 1928, da bi na istom univerzitetu bio lektor za francuski jezik, od 1930 — 1932, pošto je dvije godine prije toga bio lektor engleskog jezika na čuvenoj L' ECOLE NORMAL SUPPERIEURE, u Parizu. Poslije ove, 1932. godine, nikada nije više pokušavao da živi u Irskoj, nastavljajući tako mit prokletih »raseljenih irskih pjesnika«. Pet godina lutao je po Evropi živjeći po hotelskim sobama Engleske, Francuske i Njemačke, da bi se 1937. definitivno nastanio u Parizu, gdje i sada živi. Drugi podatak, izvanredno značajan, ali o kome Beket još ništa nije rekao, je ovaj: godine 1945. zamjenio je engleski jezik francuskim, na kome je napisao sva novija djela izuzevši svega nekoliko kraćih tekstova«. (Radomir Konstantinović)

Beket se, po inerciji, vezuje za Joneska, od koga se razlikuje bitno i u prosedeu i u načinu viđenja svijeta. Najpoznatije djelo mu je prvo koje je izazvalo živo interesovanje svjetske pozorišne javnosti — ČEKAJUĆI GODOA. Poznata su mu i djela: MOLOA (roman), ONAJ KOJI SE NE MOŽE IMENOVATI (roman), KRAJ PARTIJE (drama) i NOVELE I TEKSTOVI.

RAŠA LIVADA

IMAGINACIJA

ponekad
mislima naga prođi
kao nabrekla daska
uz obalu
sprži mi nagone
u prstima
ludilom površina
od kojeg me uvek boli glava
poderi sebične zastore
neka koža pukne od zategnutosti
neka se kroz te oluke ekstaze
izliju
svi metali

neba
izliće istu
strast
utrni zvežđe
obmanuti krstovi i vinogradari
tebi će se okrenuti
misleći da si jutarnje
ili aprilsko gvožđe
ponekad
tako naga prođi
ne stidi se
mog razapetog pogleda
ne stidi se
zgranutih obala

4 Crtica

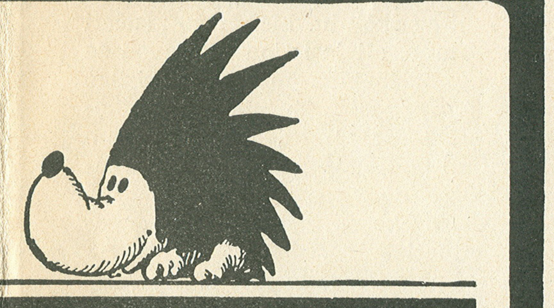

2 Crtica

BRANKOVA NARGADA

Brankovu nagradu za prvu knjigu stihova ove godine je dobio Raša Livada. Ovaj mladi pjesnik je rođen u Subotici 1948. godine. Živi u Zemunu. Prvu pjesmu je napisao 1968. godine. Objavljivao je pjesme u Studentu i Književnosti. U antologiji srednjoškolske poezije. Majski žubor, ušle su tri njegove pjesme. Prošle godine dobio je nagradu Radio-Beograda za pjesmu Intima, a potom mu je objavljena knjiga stihova Poprskan znojem kazaljki (Prosveta), za koju je dobio nagradu.

BRANKO VLAČIĆ

IZNEVJERENE GRANICE

★★★★

Knjiga O NIŠTA I OSTALOM komàda svijet, izdvaja njegove suštine i stavlja ih izvan njihovih bitnosti. Tako, u krivi ugao postavljena suština, dobija nove oblike i dimenzije, koji izgledaju komični. Pjesničkom svijetu Branka Čučka nije potrebno stavljati stvari na njihovo mjesto, već ih izdvajati i posmatrati kakve one gole jesu — skoro do podsmijeha iskrivljene. Njegov pjesnički krug nalazi se na prelazu između tradicije i njenog iznevjeravanja, gdje se takav prostor, još neprovjerenih poetskih oscilacija, čini kao jedna bogatija i veća mogućnost od prvog. Neminovna je ipak veza sa obje strane, ali ona služi samo zato, da iz okvira tradicije izlomi svijet i tako svoj krug poetskih preokupacija proglasi za jedini pravovažeći.

Poetski krug Branka Čučka je onaj koji se otvara, koji izdaje samoga sebe, koji se po potrebi deklarira kao takav (tada se gubi od one svježine i novine poetskih kruženja). Struktura bjekstva iz tradicije je struktura svake pjesme. Izdajstvo manira i običajnih i uobičajenih ritmova, stihotvorstva, preokupacija i lažne avangardnosti. Iz takvog ugla treba i posmatrati knjigu O NIŠTA I OSTALOM.

Odvašnost pjesničkog subjekta je velika, i treba mu je priznati. Izdati sve okvire, znači obračunati se unutar čitave književne tradicije i književne stvarnosti.

Tražeći izlaz u novi krug, pjesnik iznalazi izlaz u opasnost koja ga neodoljivo mami — KAKO REĆI NA NOV NAČIN. Pjesnik nije sebi postavljao takvo pitanje, već je pokušao i otvorio tajna vrata u nove pjesničke prostore. On je u prazninu eksperimenata unio predmete i običaje svijeta, tradicionalistički shvaćenog, i kao takav, svijet je izgubio sve svoje osobine svijeta. Svijet postaje niz opasnosti i odvažnosti koje bivaju prevaziđene, jer se nekonvencionalno ponašao u sadržajima novog stvaralačkog kruga. Pjesma se udaljava od punoće stvarnog svijeta, jer traži sama svoju punoću i svoj svijet. Važno je da ona ne postane hermetična, a za ostalo će se pobrinuti novi odnosi i oblici unutrašnjeg života pjesme.

Potrebno je naglasiti da ovakva poezija oživljava, kada se ima na umu da su se bezbrojni okamenjeni motivi u poeziji našeg vremena izgraničili sa nemoći poetskog bića, koje treba da iznađe, ako ništa drugo, a ono bar mogućnosti novih poetskih preokupacija.

Pjesme Branka Čučka iznevjeravaju i pokušaj da im se odrede jasne poetske međe i značenja. Ali, to ne znači da su ti stihovi bez smisla. Njihov smisao se prije svega nalazi u iznevjeravanju svega prisutnog i poznatog. Ona postavlja prisutnost još jednog, nametnutog poetskog svijeta.

Da li će u ovim rezovima, skoro pjesnički analitičkim zahvatima, pjesnik uspjeti sam sebi da odredi kakve-takve granice, iako je u stalnom iznevjeravanju svih granica; od toga zavisi i budućnost ove poezije. Jer, bitno je kako se književna tradicija i iskustva odražavaju u ovom poetskom svijetu. Ako nema određenih granica, nema ni pjesničkog svijeta. Ja ovdje ne polazim od pretpostavke da se granice moraju usko odrediti, ali one, u jednom širem smislu, moraju postojati. Sam čin iznevjeravanja i izdajstva tradicije nije dovoljan da bi se govorilo o nesumnjivoj poetskoj vrijednosti, ali se sa sigurnošću može tvrditi da se pojavljuje jedna sasvim svježa poetska ličnost.

3 Crtica

RELACIJE

U cilju da se što bolje predstavi savremena srpska književnost, Međunarodni klub pisaca u Beogradu izdao je časopis RELATIONS (Relacije) prvi broj, na tri strana jezika (engleskom, francuskom i njemačkom), u kome su našla mjesta ostvarenja poznatih prozaika i kritičara: **Rodoljuba Čolakovića, Dragana M. Jeremića, Jare Ribnikar, Major Nandora, Branka Ćopića, Predraga Palavestre, Petra Džadžića i Branimira Šćepanovića;** objavljena je poezija **Dušana Matića, Vaska Pope, Miodraga Pavlovića, Jovana Hristića, Ivana V. Lalića, Envera Đerćeku, Rajka Petrova Noga i Pere Zupca**, a časopis je objavio i reprodukcije grafika **Mersada Berbera.**

RAJKO RETROV NOGO

OZDRAVLJENJE

★★★★

Sinoć koračah nad ambisom
još noćas sve bi tako sramno
o meno meno spasiteljko
blagosloveno nebo mamno

Šta će ta raskoš izvan mene
prašnici — cvrčci što ste se smeli
osećam danas ono najveće
priroda kako u me se seli

BRANKO ČUČAK

O NIŠTA I OSTALOM

★★★★

za života:
mi psujemo
mi čekamo
mi stradamo
mi pljujemo na taj život

mi naš život:
osmislimo
izgubimo
prokockamo
zviždućemo cijeli vijek

mi kažemo o životu:
ima smisla
nema smisla
ima
nema
ima
nema zadnje nade

mi želimo za života biti:
vječni
mudri
gromki
lažni

Još smo danas:
mrtvi
živi
mrtvi
živi, naklapamo

Prekidamo po potrebi
da bi mogli osjetiti dodir svijeta
prozboriti:

lijepa li je ova šuma
zar tu ima divljih stvari
nismo bili primijetili
Od danas smo za dan manji
srcem tanji
grobu bliže
nepovratni

Pogledam se u jezeru
kako to da svoje lice iznevjerim
priroda nam čini zamke
mi ih mudro gonetamo:
jeste
nije
jeste
nije
dok nesvjesno ne vidimo
da smo od sad
ili duži
ili kraći
ili mudri nakon priča
ili neka šuma kaže:
ogledalo pribavite
neka život progovori
Ako srce svoje izdaš
priroda će saslušati
ali nikad oprostiti
Za života:
umiremo
razmišljamo o otporu prije smrti
Neki kažu: sad je lijepo
(dok im lijepa želja traje)
Drugi kažu: morbidno je
(dok im ponor dušu slama)
Stidimo se da kažemo:
mi padamo u zanose spasavanja
(tvoja ruka il da radi
il miruje
smrt i vrijeme potpomaže
da si bliži svome kraju)
Prestanemo razmišljati:
Neka život sam sve čini
Umoreni od života
prozborimo nešto kao:
RAKNIMATRIJEVO

TEST...

1. Da li ste od nekog zaboravljeni?
2. Učestvujete li u seksualnoj revoluciji?
3. Jedete li konzerve?
4. Jeste li umjetnik u gladovanju?
5. Da li znate zašto lišće obavezno opada?
6. Da li vaša djevojka (mladić) ima crne oči?
7. Možete li skočiti sa trećeg sprata?
8. Da li je došao Godo?
9. Da li ste usamljeni?
10. Šta mislite da li je ovo kraj?

Odgovorite sa DA ili NE

Rješenje tražite na četvrtoj strani podlistka OH!

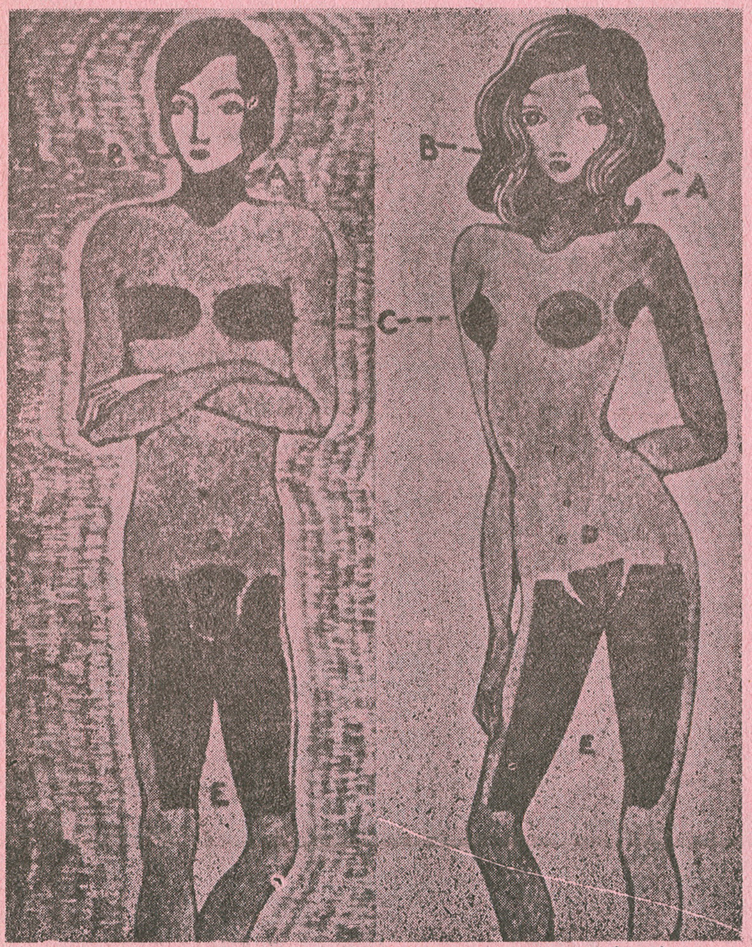

Dans un magazine pour jeunes filles: les zones érogènes

Ovo je za one koji poznaju francuski jezik. Blago njima! Zato učite francuski jezik. Poznavanje stranih jezika, a naročito francuskog, je, kao što se vidi, od neprocjenjivog erotskog značaja!

BIO JE MLAD, ČUPAV I LEP

Bio je mlad, čupav i lep. Više nije ni mlad, ni čupav.

Nema ga.

— Baš — šteta!

— nije važno, nema veze, tralala

— baš me briga

— bio je i onako nekako

— uostalom nije važno, pucaju njemu đonovi za sve to i na sve to!!!!!

— bio je dobar

— aha, a, a, laf i po

— mućak a ne dobar i laf, četvrtina od lafa

— ali (buć)

— samo je dobro svirao

— dobro je svirao

— lepo

Bio je sad nije. Ali ipak!????

Besni, siloviti kovitlac jecaja gitare iz ponora tame onog dubokog, teškog, ljudskog usamljeništva i tuge. Vrištanje umornog, nesrećnog lutanja; slepog traganja za toplim, tihim i ljubavlju. Umorno srce, zatrovano lutanjem, bežanjem po tminama nestvarnih halucinarnih slika, nestalo u dubinama nepovrata. Urlik bola traje u vremenu, a zatim nestaje — ostaje samo u prostoru opomena koja lebdi i preti... i u mislima pitanje i u duši osećaj praznine.... negde je nešto postojalo, trajalo, nestalo... Zašto?? (idu stihovi)

Crna površina ploče se polako okreće; zvuci stvaraju za trenutak u mislima mladića plave kose i sivih očiju...... ploča se okreće.... klupko života se polako odmotava.... nit vodilja se prekinula.... krug je zatvoren....

— sve je to jedno veliko .....buć.

Prodajemo ploče B. Jonesa po sniženim cenama — večno ožalošćena deca cveća i ostala manguparija....

persi bišop šeli

Mir, mir! on nije mrtav, on ne snije —
On je budan od snova življenja —
Mi smo mrtvi, utopljeni u olujne vizije,
Držani beskorisnim bitkama opsjena,
I u bijesnoj ekstazi duša naših noževima
bodemo nepovredljivu beznačajnost. Mi trulimo
Ko leševi u grobovima; od straha i jada
Potreseni dan za danom gubimo,
Dok nam hladne nade kao crvi riju tijelo živo.
On je odagnao sjenku s naših noći;
Zloba i kleveta i mržnja i boli,
I drugi nemiri koji ne pripadaju sreći,
Ne mogu ga dirnuti i opet mučiti;
Od zaraze svjetske postepene propasti
On je siguran, i sada više nikad neće tugovati.
Srce se hladi, uzalud glava počinje sivjeti;
Niti, kad sama duša prestane gorjeti,
Hladan pepeo će neoplakan grob ispuniti.

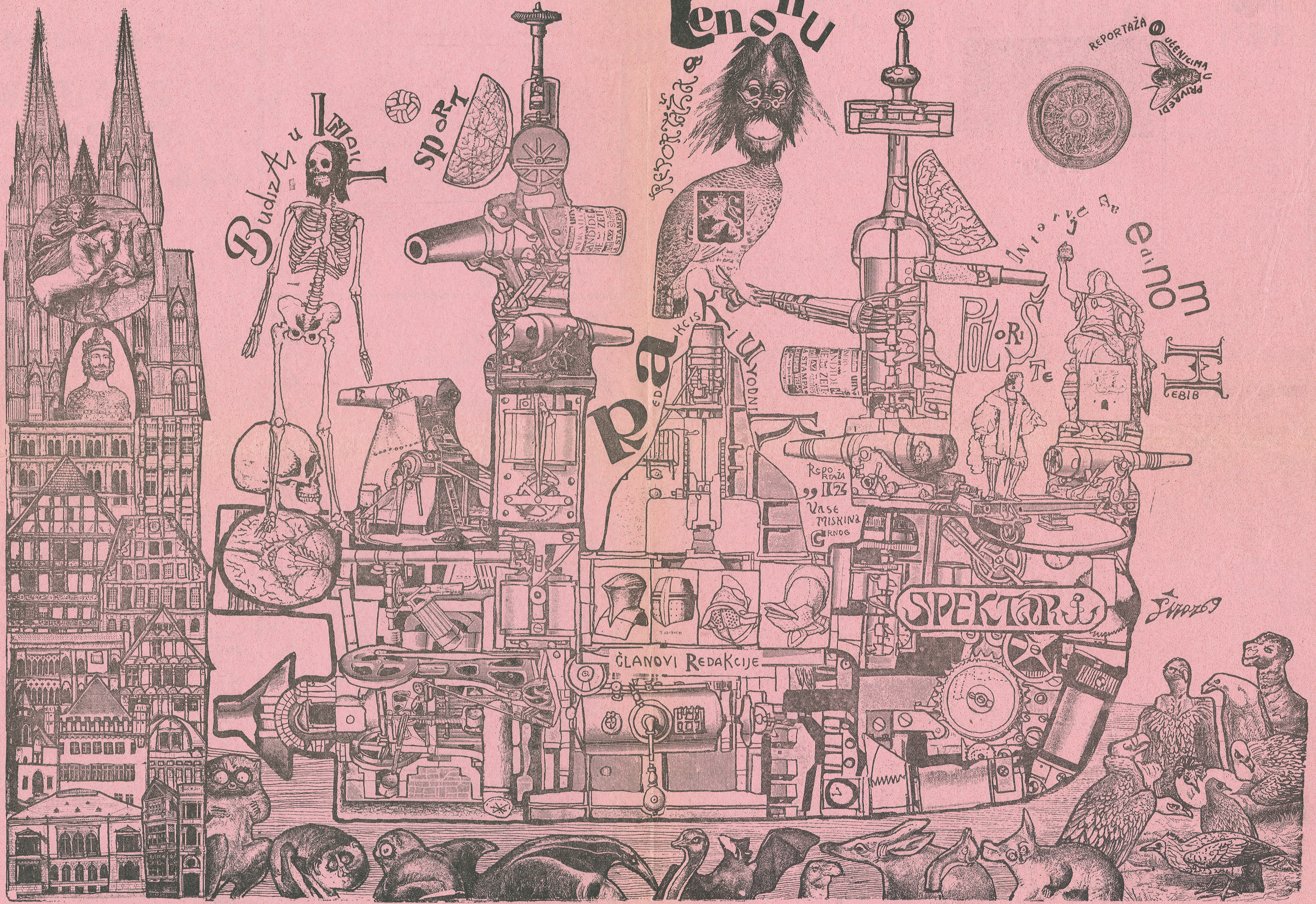
SPORT
REPORTAŽA
UČENICIMA U PRIVREDI
SPEKTAR
ČLANOVI REDAKCIJE

Na ovom top-tenu nema Meri Hopkin, niti će je ikad biti. Njene fotose objavljujemo samo zato što nam pristaje uz ovu listu.

TOP TEN

Radio Luksemburga

1. YESTER-ME, YESTER-YOU, YESTERDAY
   — Stevie Wonder
2. ROBY DON'T TAKE YOUR LOVE TO TOWN
   — Kenny Rogers and First Editions
3. BACKFIELD IN MOTION
   — Mel and Son
4. CALL ME NUMBER ONE
   — Tremeloes
5. WINTER WORLD OF LOVE
   — Englbert Humperdinck
6. WHAT DOES IT TAKE
   — Jr. Walker and the All Stras
7. TERESA
   — Joe Dolan
8. GREEN RIVER
   — Creedence Clearwater Revival
9. LOVE IS ALL
   — Malcolm Roberts
10. TOO LITTLE BOY
   — Ron Harris

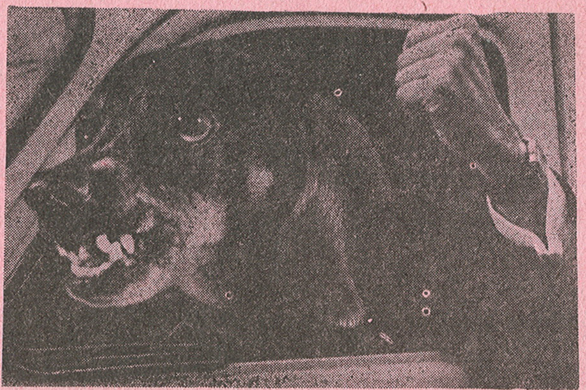

VOZAČ VIĐEN OČIMA PJEŠAKA

TEST

RJEŠENJE NA POTVRDNE ODGOVORE

1. Naučite da zaboravljate one od kojih ste zaboravljeni!
2. Čuvajte se puritanaca!
3. Da li prethodno odstranite hranu?
4. Vi ste student!
5. Onda ste shvatili ovaj test.
6. Provjerite, nikad se ne zna.
7. Vjerovatno, ali vratiti se sigurno ne možete!
8. Pa, dobar dan Godo.
9. Pozovite »POKOP«, tamo sigurno čekaju i na vas,
10. Ponovo ste u pravu.

RJEŠENJE NA ODRIČNE ODGOVORE

1. Zaboravite sve dok oni nisu vas.
2. Onda se čuvajte seksualnih revolucionara.
3. Obratite se ljekaru.
4. Naučite, može vam trebati.
5. Počnite iz početka.
6. Otkud znate?
7. Pokušajte sa drugog, ako ne uspijete, onda sa pvog; (javite nam se).
8. Pet poena!
9. Pogledajte »Usamljenu gomilu« u Malom pozorištu.
10. Nastavite sami!

Na slovo, Na slovo

Slovo »A«

ABECEDARIJ
Knjiga laskavaca svih naroda i svih budala. (G. Ferero)

AFORMIZAM
Aformizam je ono nešto, što mislima daje prizmu, da ih samo pak razumiješ, trebaš ti enteroklizmu. (L. Folgore)

AGNOSTIK
Onaj koji ne vjeruje ni u šta, uobražavajući da i drugi vjeruju kao on. (Garland Pollard)

AH
Ideja koja je zakasnila na voz. (F. Mezzina)

AKADEMIJA ITALIJE
Klasa magaraca. (G. D' Annunzio)

ALIBI
Legalan način da dokažemo kako je neko bio na izvjesnom mjestu, gdje je zapravo bio! (J. Garland Pollard) Alibi je topografska laž. (M. Zamacöis)

AMBASADOR
Barometar koji predviđa upravo onakvo vrijeme neće biti. (P. Véron)

ANARHIJA
Uvjeti, u kojima su ljudi toliko slobodni, da ne mogu raditi ono, što hoće. (J. Garland Pollard)

ANATOMIJA
Naučni zahvat doktrinarnih koljača na životinjama koje su uginule same od sebe ili su ih usmrtili liječnici. (G. Papini)

ANTIPATIJA
Osjećaj inspirisan od prijatelja nekog našeg prijatelja (A. Bierce)

Slovo »B«

BATINA
Dio razdora između teških uvreda. (Zamacois)

BESANICA
Besanica je poljana za vježbanje crnih misli. (J. Normand)

BIBLIOTEKA
Biblioteke su dućani apotekara: mnogo otrova i malo lijekova. (Prémontval)

BICIKL
Metalna duša s posmijehom od nikla. (M. Donnay)

BIJEDA
Bolest koja, ako se ne izliječi između dvadesete i tridesete godine, postaje kronična. (E. Giovanneti)

BIJES
Kažnjavati sami sebe zbog krivnje drugih. (A. Pope)

Crta i piše: OZREN PAVLOVIĆ

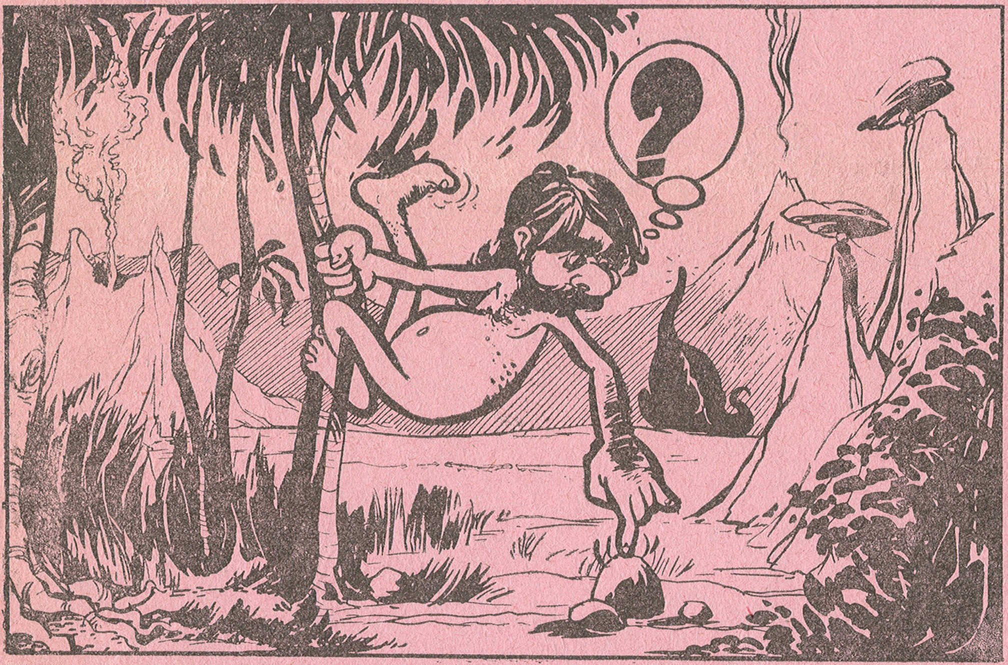

— Prvi je čovjek sišao s' grane

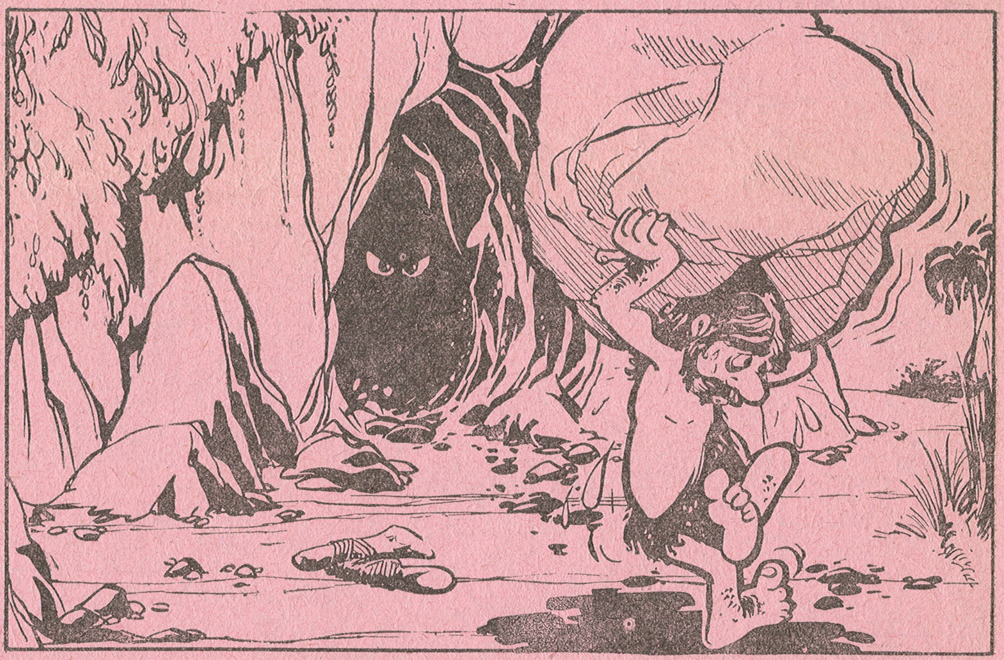

— Naporom svojim u znoju svome

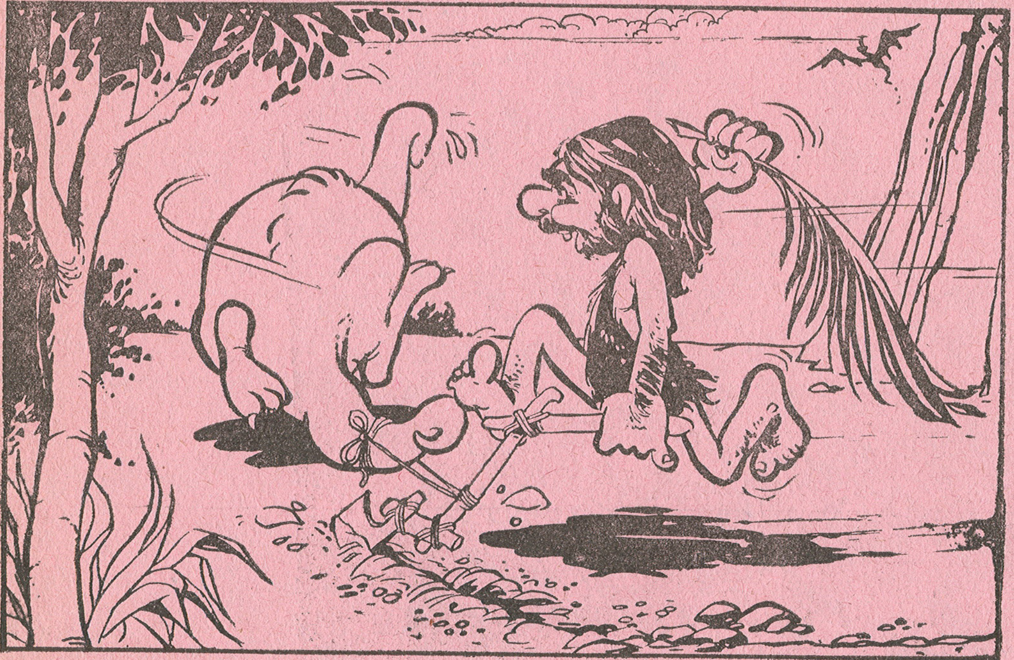

— I počeo neki rad.

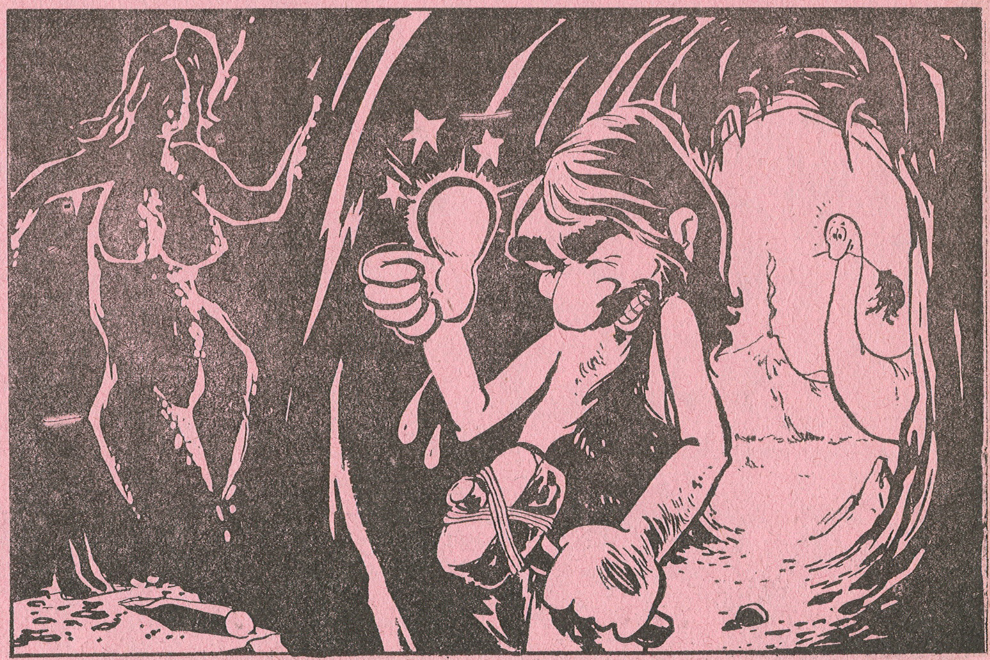

— Sreću si stvarao sam.

★★★★

Škole za radnička zanimanja i njihovi učenici su danas u najtežem položaju u cjelokupnom osnovnom i srednjem školstvu

★★★★

Jesmo li šegrti ili (m)učenici?

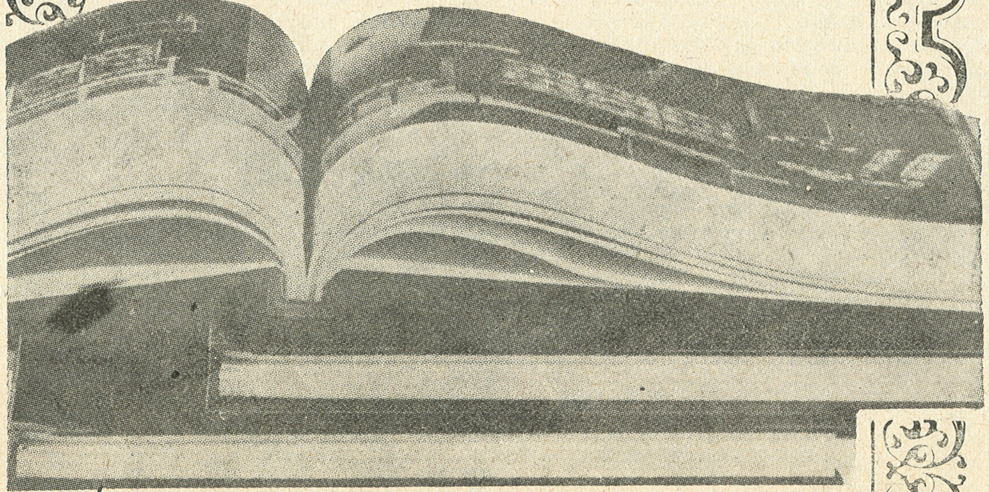

Škole za radnička zanimanja postale su u posljednje vrijeme predmet ozbiljnih razgovora kako među prosvjetnim radnicima tako i među privrednicima i političarima. U mnogim zaključcima i rezolucijama ističe se potreba za otvaranjem novih škola ove vrste i proširenjem postojećih. Stvaranje zdravog radničkog podmlatka jedan je od osnovnih momenata u tim dokumentima.

A kako se danas obrazuje i vaspitava taj radnički podmladak i kakva su iskustva mladića i djevojaka koji nakon trogodišnjeg školovanja u klupama i na radnim mjestima dobijaju zvanje kvalifikovanog radnika? Želeći da malo bolje osvijetlimo uslove pod kojima momentano rade učenici u privredi, posjetili smo sarajevsku školu »Branko Lazić«. Sa preko 2.000 učenika ovo je jedna od najbrojnijih škola učenika u privredi u Bosni i Hercegovini. Uprava i omladinsko rukovodstvo škole omogućili su nam otvoreni razgovor sa grupom učenika između dva školska časa.

— Izučavam poslastičarski zanat — kaže 16-godišnji N. D. — Radim po 16 i 17 sati dnevno. Zapravo toliko radim kad ne idem u školu. U onim sedmicama kad sam na nastavi, radim manje. Ipak, odmah poslije završetka časova moram u radnju i u njoj ostajem sve dok ima mušterija. Radim i subotom i nedjeljom i praznikom i nemam nikakvog odmora. One sedmice kad idem u školu, ne bih po pravilu morao ni da dolazim u radnju, ali majstor to ne priznaje, a otac kaže da radim i šutim. Učenici prvog razreda primaju po zakonu sedam hiljada, ali ja dobijam po jedanaest hiljada mjesečno.

— Radim u ženskom frizerskom salonu — priča plavokosa M. Č. — Majstorica gotovo nikad nije u radnji i ne daje mi mnogo prilike da naučim raditi Najvažnije joj je da ona dobro zaradi. Kad je koleginica koja sa mnom radi bila tri dana bolesna, vlasnica radnje joj je rekla da bi bilo bolje da je bolovala tri mjeseca jer bi onda i ona imala neke koristi. Ja i ostale učenice uvijek smo u radnji, izuzev kad smo na nastavi. Tu i ručamo. Nekad sam bila odlična učenica, a sad stvarno nemam vremena za učenje. Kad dođem kući umorna sam od posla i moram da legnem. A moja majstorica uvijek kaže opštinskim inspektorima da je kod nje sve po zakonu i da ne radimo više nego što je propisano.

— Život u brijačnici nije nimalo lak — saopštava nam i kao da se izvinjava bljedunjavi V. G. — Ja sam to dobro osjetio za ove tri godine koje su, što se posla tiče ,bile potpuno iste — kao i svaki radni dan uostalom. Ovo polugodište idem neprekidno u školu, a za drugo je predviđena praksa. Ipak, svakog jutra u 6 sati dolazim u radnju i radim do početka nastave. Majstor ima moj raspored časova i deset minuta poslije završetka nastave moram opet u radnju, gdje ostajem do osam sati uveče. Tako će biti do sredine januara, a onda ću raditi po cijeli dan sve do septembra, bez ikakvog odmora. Kod majstora stanujem, pa mi ništa ne plaća.

— Kao učenik treće godine, treba da primam četrnaest hiljada mjesečno, ali mi majstor često odbije od plate, iako sve radim po njegovom naređenju — kaže sa gorčinom u glasu budući auto-lakirer B. A. — U radnji provodim po čitav dan — od pola osam do mraka. Mogu samo otići na ručak. Posao mi je dobar i ja ga volim, ali je teško sa gazdom izići na kraj. Najgore je kad se napije, pa psuje i hoće da se tuče sa nama. Kad se otrijezni, onda se izvinjava. Ja sam već odrastao i ne dozvoljavam da me maltretira, ali zato ispašta drugi šegrt, mlađi od mene. Njemu često neda onih obaveznih sedam hiljada dinara.

Pored ovih postoje i drugačije priče. Ima učenika, koji nisu šegrti i koji nikada, vjerovatno, neće osjetiti šta znači ta riječ. Ima i takvih koji rade osam do deset sati dnevno, imaju slobodan dan u sedmici i svoj godišnji odmor. Oni, ne bez ponosa, kažu da imaju dovoljno vremena za učenje, dobre uslove rada i nagradu ako rade prekovremeno. Takvi slučajevi su, nažalost, veoma rijetki.

Pored razgovora sa učenicima, donosimo i mišljenje direktora ove škole, Safeta Fazlagića.

— Ovaj problem nije nov i o njemu se priča 20 godina — kaže ogorčeno Fazlagić. — On se ne može forumski raspraviti, niti će ga riješiti inspekcije i sudije za prekršaje. U svojim radionicama imamo oko 700 učenika, dok ih je dva puta toliko u privatnim zanatskim radnjama i preduzećima. To znači da je ponuda učenika velika i da vlada zakon tržišta. Javna je tajna da pojedini roditelji nude novac privatnicima, da mu dijete ne ostane na ulici. Učenici su opterećeni radom i nemaju vremena za učenje. Uz praznike se dešava da čitavi razredi ne dođu na nastavu jer im vlasnici ne dozvoljavaju. U preduzećima ih ne maltretiraju, ali ni tamo nemaju nikakvog programa praktičnog rada. Jedini izlaz iz ovog ćorsokaka je otvaranje radionica pri školi za sve učenike koji se školuju. Možda će zvučati nevjerovatno, ali je istina da Zavod za izdavanje udžbenika nije dosad izdao nijednu knjigu ili priručnik za ovu školu. Svakog septembra, pod pritiskom roditelja i političkih foruma grada, primamo desetine djece i trpamo ih u razrede — preko svih mogućih pedagoških normativa.

Sudeći po ovome što smo čuli u školi učenika u privredi »Branko Lazić«, ne bi se baš moglo reći da su mladići i djevojke koji izučavaju zanate, u zavidnom položaju. Za vrijeme trogodišnjeg naukovanja većina privatnika iskorištava ih kao gotovo besplatnu radnu snagu i dobar izvor prihoda, dok u preduzećima, opet, nemaju programa rada i proizvode samo za potrebe te radne organizacije na jednom radnom mjestu, što se itekako odražava na njihovo poznavanje struke.

Škole za radnička zanimanja i njihovi učenici su danas u najtežem položaju u cjelokupnom osnovnom i srednjem školstvu. Društvo, a posebno prosvjetni organi veoma malo (ili gotovo ništa) čine da poprave taj položaj. Od jedne opšte »brige« i širokih proklamacija rijetko se ide i pedalj dalje da se poboljšaju radni uslovi škola učenika u privredi. Paradoksalno je, na primjer, da se za gimnaziju i druge škole štampaju desetine knjiga iz istog predmeta, a da niko nije našao za shodno da izda makar jedan udžbenik iz stručnih ili opšteobrazovnih predmeta za škole učenika u privredi.

Raspodjela sredstava među školama, koja je odnedavna u nadležnosti Osnovne zajednice obrazovanja, je takva da najviše pogađa baš škole učenika u privredi. Na sastancima su predstavnici ovih škola najglratiji jer im stvarno uvijek nedostaje sredstava, ali se prosvjetni rukovodioci i dalje tvrdoglavo drže starog aršina pri podjeli dotacija. Iako je svima poznato da se škola »Branko Lazić« guši u nedostatku prostora, ove školske godine, u Sarajevu je, pored postojeće četiri, otvorena i peta gimnazija. Objašnjenje koje su šefovi iz prosvjete dali početkom ljeta — da se ne može otvoriti škola učenika u privredi (koja je u ovom momentu bila gotovo imperativ) jer su za to potrebne pripreme od nekoliko godina — je vrlo prozaična jer se za ukidanje Učiteljske škole znalo mnogo ranije. Uzgred budi rečeno, najviše srednjoškolaca koji se prijavljuju Zavodu za zapošljavanje završili su gimnaziju ili ekonomsku školu.

Dobro bi, dakle, bilo kad bismo u raspravama i zaključcima rekli nešto više o šegrtovanju i uopšte radnim uslovima škola učenika u privredi. Jasno je da je nemoguće uticati na svijest privatnika ili preko noći otvoriti školske radionice za 8.000 sarajevskih učenika u privredi, ali je sigurno da se mogu naći efikasnije mjere od mandatne kazne koju izriču inspekcije rada ili sudije za prekršaje. Dobro bi bilo da se uz načelne proklamacije o školama za radnička zanimanja nešto određenije kaže i o samoupravljačkom i socijalističkom vaspitanju našeg radničkog podmlatka, koje, to je sasvim izvjesno, počiva na veoma nesigurnim osnovama.

EDINA,

POLAZEĆI OD NAMJERE DA VAM PREDSTAVIMO JEDAN BROJ ONIH LJUDI KOJI SU VELIKI DIO SVOG VREMENA POSVETILI DRUŠTVENIM AKTIVNOSTIMA, POSJETILI SMO PREDSJEDNIKA GRADSKE KONFERENCIJE SAVEZA OMLADINE SARAJEVA.

★★★★★★★★

— Kakva su iskustva gradske omladinske organizacije, čiji ste vi predsjednik od njenog formiranja?

— Gradska konferencija Saveza omladine formirana je neposredno poslije Osmog kongresa SOJ-e, upravo u vrijeme kad se najviše govorilo o reorganizaciji omladinske organizacije. Ona je trebalo da riješi sve one gradske omladinske probleme koje nisu mogle riješiti osnovne i opštinske organizacije pojedinačno.

— Koji su to problemi?

— Svi oni s kojima se susreću 75.000 omladinaca Sarajeva, jedinstveni i zajednički i radničkoj, i srednjoškolskoj, i omladini »sa terena«. Oni se protežu od zabave do političkog angažovanja i društvene afirmacije mladog čovjeka i zahtijevaju integralno rješavanje.

— Dokle se došlo u reorganizaciji Saveza omladine?

— Organizaciono-tehničke promjene već su završene, ali suštinska reorganizacija će mnogo duže trajati. Jer omladinska organizacija je ranije bila akciona, angažovana od vremena do vremena, uglavnom putem direktiva. U novim uslovima ona mora postati svakodnevno angažovana politička snaga društva. Ako hoće da je mladi i društvo uopšte priznaju kao takvu, ona treba da angažuje svakog svog člana da neprekidno politički djeluje na svakom mjestu u društvu.

— Kako praktično izgleda to svakodnevno angažovanje?

— Svaki omladinac treba u svojoj sredini — školi, preduzeću, fakultetu, naselju, da raspravlja o svojim problemima »na licu mjesta«, i za to mu je potrebna organizacija kao dobro konstituisana politička tribina. A opšte stavove ćemo i dalje zauzimati na opštinskim i Gradskoj konferenciji. Kada to postignemo ostvarićemo pored kvantitativne i kvalitetnu, suštinsku reorganizaciju.

— Da li ste zadovoljni saradnjom partijskih i omladinskih organizacija u Sarajevu?

— Bilo je dosta zajedničkih akcija rukovodstava Saveza komunista i Saveza omladine i o većini pitanja imali smo jedinstvene

EDINA HEBIB, rođena 18. 6. 1945. u Mostaru (diplomirala na Pravnom fakultetu u Sarajevu 1968. radi u Okružnom javnom tužilaštvu, student trećeg stepena pravnog fakulteta) predsjednik Gradske konferencije Saveza omladine Sarajeva i član stalnog djela Konferencije saveza komunista Jugoslavije.

ili usklađene stavove. Međutim djelovanje komunista na afirmaciji mladog čovjeka uopšte, nije u gradu bilo na potrebnom nivou. U školi se, na primjer, nastavnici uglavnom pojavljuju kao predavači, a vrlo rijetko i kao članovi SK. Oni se, recimo, na sastancima potpuno slažu sa principima đačke samouprave, ali ništa ne čine na praktičnom razvijanju samoupravljačke svijesti kod učenika.

— Šta zamjerate organizacijama SK u odnosu prema omladini?

— Raspravljanje o »problemima mladih« s vremena na vrijeme i sistem »zaduženja« za rad sa omladinom. Tek kad prestanu takva paušalna i sezonska zaduženja i svaki komunista pojedinačno bude aktivno sudjelovao u angažovanju i afirmaciji omladinaca, može se očekivati suštinska saradnja i potpun uspjeh.

— Koliko su opravdana mišljenja da je prošlogodišnji prijem mladih u SK bio kampanja?

— Za mene, a i za veliku većinu omladinaca, to nije bila kampanja. Primljen je, istina, veliki broj, ali je već dosta rečeno o tome zašto se prije nije primalo (pa je red pred vratima SK bio prilično dugačak) i ko je za to najviše odgovoran.

— Kakvo je interesovanje omladine u Sarajevu za rad u Savezu komunista?

— Mladi sigurno žele u Savez komunista i hoće da rade. Međutim, stariji komunisti u nekim sredinama misle da je sva njihova odgovornost prestala na prijemnom sastanku. U takvim organizacijama biće uvijek neriješivih teškoća dok se u shvatanjima ljudi nešto bitno ne izmijeni.

— Kako su se snašli novopečeni komunisti?

— Iz razgovora sa stotinama novoprimljenih komunista zaključila sam da oni nisu dovoljno partijski angažovani niti da žive partijskim životom. Pored organizacije SK, jasno je da krivicu snose i omladinske organizacije.

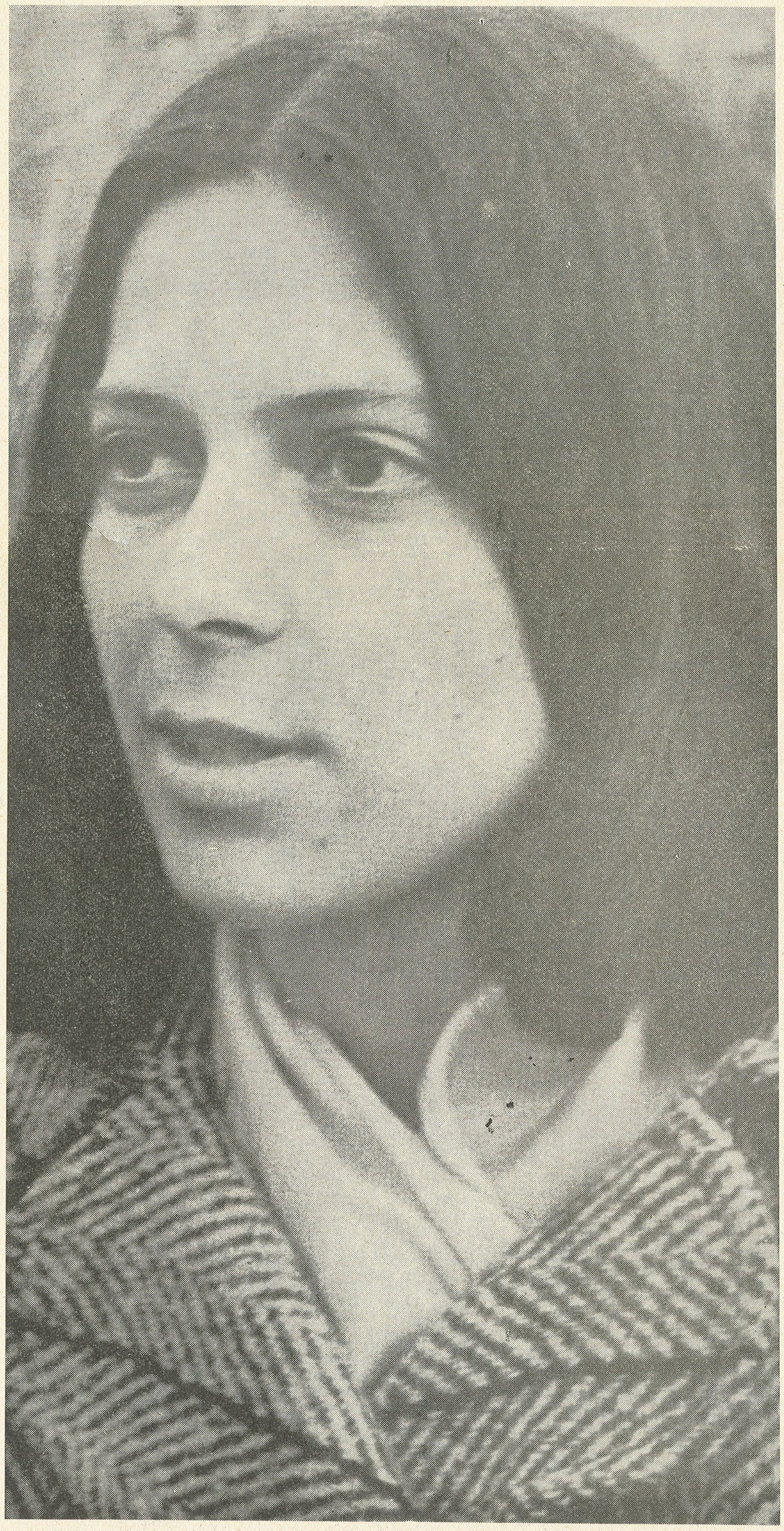

Mladi osjećaju da stupanjem u SK treba da se poveća i njihova angažovanost i odgovornost, ali im organizacije nisu posvetile potrebnu pažnju i u dosta slučajeva dolazi i do razočarenja. Na drugoj strani, u nekim školama se postavlja pitanje isključivanja učenika-komunista koji su prošle godine primljeni.

— Da li je to masovnija pojava?

— Nije, ali je karakteristična po tome gdje se pojavljuje. To se dešava u onim organizacijama koje su prilikom prijema već napravile grešku. Tamo gdje su komunisti prijem shvatili kao direktivu, kampanju ili modu. Bilo je slučajeva da je razredni starješina iz dnevnika određivao ko će biti primljen u SK. Sad se ti isti ljudi, mjereći aktivnost omladinaca svojim birokratskim aršinom, zalažu za njihovo isključenje.

— Koliko materijalni faktor utiče na rad omladinskih organizacija?

— Programe rada posebno specijalizovanih ograničacija neko mora da finansira. A činjenica je da se dotacije iz godine u godinu smanjuju i u apsolutnim i u relativnim iznosima. Neprihvatljiv je stari sistem finansiranja u novim uslovima.

— Šta su dosad pokazali omladinski klubovi?

— Klubovi su poboljšali rad omladine u teritorijalnim organizacijama. Smanjen je broj sastanaka, a težište bačeno na praktične akcije i zabavu. Većina klubova, nažalost, nema još dobre uslove za rad.

— Na »Skenderiji« će omladina dobiti svoj dio?

— Dom omladine treba da postane centar svih aktivnosti omladinskih klubova koji će u njemu gostovati sa svojim najboljim ostvarenjima.

— Vi ste veoma angažovani. Kako izgleda vaš radni dan?

— Od 7 do 15 sati radim u tužilaštvu. Zatim dolazim u Gradsku konferenciju i tu ostajem sat, dva. Uveče, tri puta sedmično idem na fakultet, gdje sam upisana na treći stepen. Ostalim danima obično ima neka sjednica . . .

— I šta radite od tolikog slobodnog vremena?!

— Pokušavam, koliko to mogu, da imam i nekakav lični život, pomalo se i zabavljam.

— Šta mislite o kratkim suknjama i dugoj kosi?

— To je svakako val mode koja je daleko više prihvaćena kad su suknje u pitanju. Mislim da je to stvar ukusa. Lično sam malo rezervisana prema dugoj kosi na muškarcima iz čisto estetskih i higijenskih razloga. Ali kosa i suknja ne moraju uticati na rad i shvatanja mladih.

— Jeste li vi usvojili kratku suknju?

— Skraćivanje sam prihvatila do pola, moglo bi se reći, srazmjerno godinama. Ipak, činjenica je da je kratka suknja prihvaćena i kod starijeg svijeta.

— Zašto ste učili samo za devetke i desetke?

— Nisam učila za ocjenu (ovo ponavljam hiljaditi put). I u školi i na fakultetu htjela sam da naučim. Time sam ispočetka postizala da se ne bojim profesora, da im smijem reći šta mislim, a kasnije sam zaključila da se moram bar teoretski dobro spremiti za svoj poziv.

— Kako vam kao mladom pravniku izgleda taj posao?

— Moj posao je — maloljetnička delikvencija. Malo čudno, jer se profesionalno bavim represivnim mjerama protiv omladine, a u svom društvenom radu zalažem se za preventivu, koja je mnogo efikasnija i korisnija.

— Hoćete li se posvetiti političkom ili »strukovnom« radu?

— Želim da napredujem u struci i nemam političkih ambicija. Sada upravo spremam pravosudni ispit. Mislim da se društvenim i poltičkim radom čovjek može baviti i ako mu se za to ne plati. U gradskoj i opštinskim konferencijama SO-e, vodimo računa da se svi naši rukovodioci, pored rada u omladinskoj organizaciji, potvrde i na svojim stručnim radnim mjestima.

— Ako nema smjene generacija, kako da mladi uskoče u pravi životni voz?

— Treba da odu na onu stanicu sa koje vozovi odlaze po jedinstvenom redu vožnje — utvrđenom po sposobnostima!

M. C.

SENAD PRAŠO

underground na miljacki

Možete vi i sumnjati u to, ali u našem gradu postoje četiri profesionalna pozorišta. Narodno pozorište, Malo pozorište, Pozorište za mlade i Pozorište lutaka. Ova pozorišta žive od subvencija društva. To je dobro i to tako treba da bude.

Vi ste, naravno, s obzirom na vaše godine i vaš stav, interes za ova dva posljednja ostavili u zadatak mlađim članovima vaše obitelji (tu ste golemo pogriješili, što će se kasnije i vidjeti) i postali ste povremeno — redovni posjetioci dviju »ozbiljnih« pozorišnih kuća. Pa, recimo da jeste. E, onda pogledajmo, šta nama, vjernim poštovaocima teatra, nude u našim »ozbiljnim hramovima« boginje Talije.

U Narodnom pozorištu, Vlado Jablan, reditelj, i dvoje Poljaka, Roža Ostrovska i Jerzy Golinski, te prevodilac Vesna Dugonjić, uz asistenciju glumačkog ansambla, a pod pokroviteljstvom i uz blagonaklonost direktora drame, Miroslava Jančića, i dramaturga Tvrtka Kulenovića, bezobzirno i sa neskrivenim zadovoljstvom, iz večeri u veče, zatiru duh pokojnog Ernesta Hemingveja.

Ukoliko ne želite da budete saučesnici, dalje od Kuće na obali! Izuzev ako ste ljubitelji dobro sačinjene ujdurme. Glumci se, na priliku, sublimno poigravaju i izigravaju sa teatrom. A tek reditelj! Tako naše glumište, polako ali uporno, »testeriše« ionako tanku granu za koju se drži.

Ostaje da se nadamo da će publika prozrijeti strašnu podvalu, koju su, eto, napravili u Narodnom pozorištu i da će se početi otvoreno zgražati nad tim nedopustivim činom.

Prigovorićete mi da neozbiljnim tonom, feljtonistički i ironično pišem. U redu, ironičnost priznajem, pa ako želite i ostalo, ali mi morate vjerovati da je to jedini način kojim se o ovakvim stvarima može govoriti. Moj dio krivice je, zbilja, neznatan.

U Malom pozorištu slika je nešto drugačija. Tamo se zbivaju zbivanja koja zaslužuju da se o njima razgovara. Događaji, ne hepeninzi, bez kulisa i sa kulisima, a i iza kulisa. Vidite, termin kulise se ponavlja tri puta, što rječito govori kako su kulise, u pozorištu, izvanredno važna stvar. Eto, na primjer, događaji oko direktorske fotelje. Znam da vas to prokleto zanima, ali bolje da govorimo o predstavama.

Bile su dvije premijere. O drugoj kažimo toliko, samo neka se zna, da nosi naslov »Pljačka«, da je tekst napisao jedan Englez po imenu Džo Orton, da je reditelj Radoslav Dorić, a da je kostime kreirala bivša mis Jugoslavije, Aleksandra Mandić — Saša. Bio je to, kratko rečeno, jedan neautentični »faiv o' klok«. Svi glumci su se trudili da budu Englezi, a u stvari su bili Francuzi, ili Šveđani, svejedno.

Posvetimo nešto više pažnje prvoj premijernoj izvedbi. Đorđe Lebović: Usamljena gomila, reditelj: Josip Lešić. U predstavi nastupa mnogo interpretatora. A preko dvadeset njih ispod dvadeset i pet godina. Dakle, vrlo mladih interpretatora. Oni i na sceni interpretiraju mlade. Sve se vrti oko omladine. Za nas je najznačajnije to šta oni interpretiraju. Iz naslova se vidi da oni interpretiraju usamljenu gomilu. Međutim, sam naslov nije dovoljan. Stoga obratite pažnju na ono što dalje slijedi.

U ovoj zemlji stanoviti ili znatni dio djevojčica i dječaka će, iz nekakvih svojih buntovnih razloga, spaliti knjige na lomačama, raznijeti mrtvima grobove, kršiti sve zakone redom, srušiti silne u prašinu, počupati zvijezde s neba i neće se nikom pokoriti. Ovo je jako pozitivno. Potvrđuje se otpor mladih prema dehumanizaciji i otuđenju društva i slično. Važno je što oni to kažu kroz pjesmu, jer je pjesma jedan fini oblik protesta. Hipici: Zike, Milka, Azra, Enes, Lucija, Amir, i ostali hipici, su suva projekcija profila našeg mladog svijeta i suštastvenost Njih je bez ostatka. Inače, njihova aktivnost ili, bolje rečeno, djelatnost, kako nas uči nauka o ljudskom društvu i o zakonima njegovog razvitka, spada u područje socijalne patologije, a katkad i Krivičnog zakonika. Prodavanje tijela za novac, podvođenje, uživanje droga, huliganstvo, rušilački nagoni, seksualna perverzija i bludničenje, bahatost, brutalnost, apsolutni nerad i nered, mentalna ograničenost, obamrlost i još koješta su njihove karakterističnosti. Nazdravlje! Bila je tu skoro o tome (socijalnoj patologiji) i jedna emisija na televiziji. Vrlo lijepo obrađen problem. I vidjelo se da milicija, zaista, uvijek ima mnogo posla.

U jednom intervjuu pisac komada je izjavio da traga za istinom. Neka mi oprosti što nisam uvjeren da istina ima ovakav oblik. Ili sam ja možda pristrasan pa griješim. Biće da je to. Samo, da vam kažem, otiđite pa svakako pogledajte tu predstavu. Ovo nije reklamiranje, nego ono drugo, stvarno.

Nisam htio da se, znate, onako, kritički osvrnem. Osvrnuo sam se ovako. Molio bih vas da pročitate šta na ovoj strani dalje o tome (o usamljenoj gomili) piše. Pitao sam razne socijalne strukture za mišljenje. I to mlađe strukture!

U međuvremenu vam preporučujem da navratite do Pozorišta lutaka i pogledate predstavu »Advokat Patlen«. Doprlo mi je do ušiju da to zaista vrijedi vidjeti.

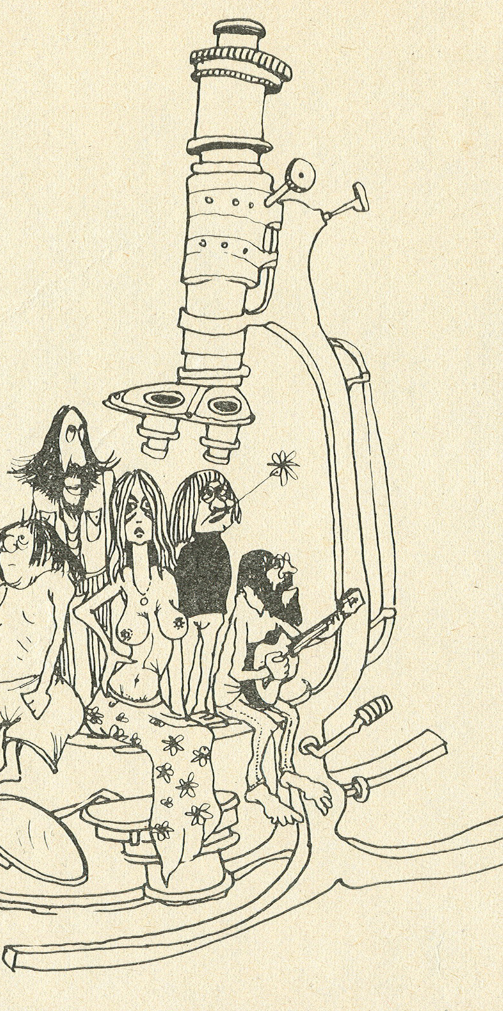

IZGLEDA DA NISAM BIO DOVOLJNO JASAN!?

Bakir MAKAREVIĆ; 27 godina, profesor:

Angažovana, aktuelna, a samim tim i savremena predstava. Poslijeratna generacija, koju ja nazivam nježnom generacijom, u stvari ne zna šta hoće. Ona je kolebljiva. Živi stalno u rasponu između dvije mogućnosti. Jednog trena misli da joj nešto nedostaje, a drugog joj je nešto suvišno. Nažalost, to se ne može objasniti stvarnošću u kojoj živi.

Predrag FINCI, 23 godine, student:

Dalje od sociologije se nije otišlo. Predstava prije pripada sociologiji nego dramaturgiji. Hipi generacija koja je u modi na zapadu pokušava da fizičkim faktorom zamijeni duhovni. To dovodi do stadija modernog varvarstva. Drama je čista konstrukcija. Naša društvena struktura ne može da ima posljedice kakve iznosi Lebović u svom tekstu. To je laž!

Miralem ZUPČEVIĆ, 20 godina, glumac:

Drago mi je da je Đorđe Lebović već sada progovorio o tom problemu, jer se plašim da će društvo sa velikim zakašnjenjem priznati da je problem istinit.

Nevenka ĐURICA, 22 godine, student:

Tekst nije realan. Nije adekvatan životu naše omladine. Mnoge činjenice su preuveličane i isforsirane i daju sasvim pogrešnu sliku naše omladine. Interesovanje za predstavu je bilo ogromno, a razočarenje još veće!

Fikret MUJKIĆ, 20 godina, fudbaler:

Prikazani su istiniti problemi omladine. Onakvih mladih ljudi ima dosta u našoj sredini. Kako da nema!

Ahmed Muhamed IMAMOVIĆ, 25 godina, student:

Vrlo sam nezadovoljan! To je jedna čista konstrukcija koja nema veze sa životom. I još jednom nema veze sa životom! Mada tu ima elemenata, ali samo elemenata, koji injiciraju na nešto što je autor pokušavao. Autor je pokušao da kroz kvazi-nove forme kaže o određenom problemu. Cijelo vrijeme sam imao utisak da je autor na stranputici.

Zijah SOKOLOVIĆ, 19 godina, glumac:

To je realna slika jednog dijela omladine, to je pojava koja uzima sve više maha, ali, nažalost, pred njom društvo još uvijek zatvara oči.

Muhidin DEDOVIĆ, 27 godina, elektrotehničar:

Pitam se šta je inspirisalo autora da napiše ovaj tekst. Da li je inspiraciju našao u životu koji nas okružuje, pa je to dramaturški uobličio, ili je tu inspiraciju našao u nekoj drugoj sredini. Sve mi to naginje na nekakav zapadnjački odnos prema slobodi ponašanja, što nikako ne odgovara našim uslovima. Ni blizu onom omjeru u kojem je to tekstom pokazano. To nije naša omladina, ni život naše omladine, a ekstremi su mogući.

Mirko KOMOSAR, 27 godina, filmski reditelj:

Pokušaj Lebovićev da se saživi sa hipicima je kao pokušaj jednog grofa u Francuskoj da bude klošar. Sagradio je most na svom imanju, obukao krpe i spavao pod tim mostom, dogovorivši se prethodno sa svojim glavnim slugom da ga budi svako jutro oko pola devet i donese mu doručak na srebrnom poslužavniku. Takvom tekstu režija nije mogla ni da doda ni da oduzme.

MIŠO KULIĆ

BUDA – PRINCIP INDIJSKE FILOZOFIJE

★★★

„Nisam se izrazio da je svijet vječan, niti da nije vječan, da je svijet konačan, ni da je beskonačan, da su duša i tijelo isto, ni da su različiti.“

Koliko je misticizma, imaginacija svih vrsta, bilo isprepleteno, a i sada se isprepliće oko bića, ličnosti Sidarta Gautame — Bude i njegove svojevrsne misli koja će u budućnosti poprimiti oblik istorijske inicijative na planu indijske filozofije. Što plejada grčkih filozofa predstavlja za kasniji razvitak filozofije zapada, to jedna jedina ličnost u obliku princa kraljevine Šakija usmjerava i simbolizuje svojevrsnu čovjekovu misao. Postoji legenda da se oženio svojom rođakom Jašodarom sa kojom je dobio sina Rahula, kasnijeg sljedbenika i poštovaoca njegovog učenja. Veoma rano počinje da osjeća tajanstvenost i fatalnost prolaznosti i nesigur nosti života, i kreće na svoj veliki put po Indiji. Putujući za Kapilavastu sreo je četiri znaka: starca ispaćenog teretom godina, bolesnika iscrpljenog groznicom, leš za kojim se kretala povorka plačući i čupajući kose, te lutalicu isposnika. Ova četiri simbola simbolizirače kasnije Budinu filozofiju individualnog trpljenja kao jednog univerzalnog problema u životu i naporima čovjekovim. Čulni svijet, sa svom svojom egzistencijalnom praznínom i tajanstvenošću, privlači sina Šudodana Gautame magičnim zracima. Napustivši bogatstvo i moć dvora i prihvativši se asketskog života, Buda je lutao Indijom obučen u žuto odijelo tražeći svjetlost istine i smirenje (I danas pariski boemi nose žutu odjeću.) Pokušavao je do istine doći na razne načine, a prije svega tjelesnim trpljenjem. Sa petoricom drugova otišao je na usamljeno mjesto džungle Uruvele, i tamo se predao postu i tjelesnim mučenjima. Poslije šest godina asketskog života Buda se uvjerio u beskorisnost askeze. Ona nije pomogla da se predmet istraživanja nađe u njegovoj vlasti. Nova svjetlost je, po legendi, došla sasvim slučajno. Sjedeći na travi pod drvetom »bo«, u Budinom duhu pojavilo se vantjelesno saznanje istine za čije objašnjenje nije potrebno pozivati se na boga.

Logičnim razmatranjem Budinog predmeta istraživanja dolazimo do njegovog učenja o nirvani. Nirvana, jedan od ključnih termina u Budinoj filozofiji predstavlja gubljenje svake volje za opstanak. Stanje nirvane je neodređeni akt, odnosno transcedentum koji se ne definiše kauzalnošću bića. Za Budu je nirvana: »Stanje ni bitka, ni nebitka, ni bitka-i-nebitka, ni ni-bitka-ni-nebitka«. U stanju nirvane prestaje svaka strast, svako odricanje, oslobođenje emancipacija. U pogledu misaonog pokušaja definisanja i shvatanja »Nirvane«, nužno se moramo osloniti na dvije kategorije. Izvesti se mogu, iz doslovnog značenja nirvane — »gašenje« i »hlađenje«. Gašenje uzmimo kao pozitivni ekstrem (jer implicira nastajanje), a hlađenje kao negativni jer predstavlja »izumiranje« emocija. U filozofiji se pravi razlika između dvije vrste nirvane. 1. *(upadišeša)* ugašene samo ljudske strasti), i 2. *(anupadišeša)* ugašeno svako *biće)*. Po mom individualnom mišljenju takva razlika ne postoji. Obrazloženje izričem pitanjem: »Da li postoji neko ljudsko *biće* u opsegu *bitka*, koje je u mogućnosti da prevaziđe distinkciju između dvojstva bića-u-bitku?« Jer ako postoji onda čovjek transcendentirajući individualno *ljudsko* biće u *kosmičko* postiže nirvanu kao cilj savršenstva, a ne u smislu totaliteta konačnog. Ovdje bi bio diskutabilan tremin *postiže*, jer je ustaljeno mišljenje među indijskim filozofima da »... nikad i nigdje biće ne može preći u nebiće: nikad i nigdje ne može ono što je vječno doći do kraja...« Moje je mišljenje da nirvana ne uslovljava biće u Budinoj filozofiji, nego *samo* pretpostavlja punoću objektivne cjeline. To je konsekutivno stanje koje prevazilazi odnos subjekt-objekt. Identičan polazni stav nalazim u modernoj filozofiji zapada kod Karla Jaspersa, predstavnika filozofije egzistencije. Kao potkrepljenje ovoga, zgodno bi bilo pozvati se na Jaspersove riječi: »Granične situacije (borba, trpljenje, smrt, krivnja, savjeti) ukazuju na ono »obuhvatno« iznad subjek-objekt-rasciepa, što se može doseći samo metafizikom »čitanja šifara«, nečega što se ne da do kraja racionalno-znanstvo iskusiti. Posljednja je poruka metafizike — ‚filozofska vjera' egzistencije u transcendenciju.« Iz ovoga slijedi da savremene filozofije (filozofija egzistencije) nemaju svoj izvor samo kod Grka (Aristotel), ako razmatraju probleme: bitka, zbivanja, duše, kosmosa i boga. Međutim razmatrajući nirvanu iz aspekta konkretne tjelesne čulnosti, nameće nam se misao da Buda nirvanu posmatra kao jedan u suštini pasivan akt. No, to je i logično ako se u obzir uzmu prilike i doba kada je Buda živio (576. g. prije n. e.), kada su ljudi umorni od bijede, očaja, egzistencije u punom smislu riječi, pokušavali da pronađu mir i sreću, tišinu i smirenje.

Buda nirvanu posmatra kao jedno u suštini pozitivno stanje koje implicira konkretnost nečeg trajnog. Zato, zbog toga Gautama — Buda kaže: »... Postoji nešto, o učenici, što nije rođeno, nije stvoreno, nije sačinjeno, nije sastavljeno. Kad ne bi, o učenici, bilo ovog nečeg što nije rođeno... ne bi bilo ishoda za ono što je rođeno«. Ovdje, na ovom mjestu, Buda vjerovatno misli na nirvanu anupadišeša. Jednom riječju, o kosmičkom biću, njogovom gašenju, kao i o tome da je takvo stanje apsolutnog savršenstva — nirvanje, nepojmljivo za naše mišljenje. No, ako je potrbeno da ga opišemo, onda Buda predlaže, da to učinimo pomoću negativnih opisa, stalno svjesni da su takvi opisi u koliko ne sasvim netačni, a ono samo približni.

Nužno bi bilo sada reći nešto i o etničkom idealizmu ranog budizma što bi sintetiziralo u izvjesnom smislu sve ranije rečeno. Ustaljeno je mišljenje da se etika budizma zasniva na njegovoj psihologiji. Budizam raščlanjuje čovjekove psihičke manifestacije i u njima pokušava da pronađe princip dejstva moralnog uzroka. Moralna uzročnost jeste učenje o *karmi*. Karma je voljno-intelektualni akt kvalifikovan kao duševna namjera koja vodi nekoj posljedici. Posljedica, kao što znamo iz običnog, stvarnog života može da bude različitog karaktera. Kakva će ona biti, zavisi od odabranog puta. Kada o tome Buda kaže: »...Postoje dvije krajnosti u koje ne smije da padne onaj koji je otišao od kuće: s jedne strane, uobičajena predanost strastima, uživanju u čulnim stvarima; s druge strane, uobičajena predanost samouništavanju, koje je bolno, nisko i nekorisno. Postoji jedan srednji put koji je otkrio Tatagata, put koji otvara oči i podstiče razum, koji vodi miru, uviđanju, višoj mudrosti — *nirvani*. Zaista to je arijski (termin upotrebljen ovom mjestu spominje jeste onaj poznati budistički moral.

Ispravno vjerovanje jeste prvi od osam članova puta koji Buda propovijeda. »Ono kao plemenito, uzvišeno)osmostruki put. To će reći: ispravna vjerovanja, ispravna stremljenja, ispravan govor, ispravno ponašanje, ispravan način života, ispravan napor, ispravan duh i ispravno oduševljenje...« Osmostruki put koji Buda na što radimo pokazuje ono što mislimo«. Ispravno vjerovanje jeste prema tome voljno-intelektualne prirode i na izvjestan način po mom mišljenju predstavlja karmu.

Ispravno stremljenje je »...odricanje; nada da se živi u ljubavi sa svim; stremljenje za pravim čovjekoljubljem...« Termin »stremljenja« pretpostavlja ne samo gravitaciju nego i ostvarenost u *djelu*. Prema Radakrišnanu stremljenje će naći svoj izraz u: ispravnom govoru, ispravnom radu i ispravnom životu.

Ispravna radnja pretpostavlja u suštini nesebičnost prije svega. No, šta Buda kaže: »...Ni uzdržavanje niti idenje bez odjela, ni brijanje glave niti grubo odijelo, ni darovi sveštenstvu niti žrtvovanje bogovima ne mogu očistiti čovjeka koji se nije oslobodio zabluda...« Prema tome ispravna radnja je daleko od ružnog i odvratnog, stalnog pratioca nekih morbidnih tipova asketizma.

Ispravan napor nije ništa drugo nego samokontrola nad strastima. Ako pokušavamo da odbacimo neželjenu misao (strast) koja se nameće našem umu Buda preporučuje slijedećih pet metoda: 1) pratiti neku dobru misao; 2) predstaviti sebi rđave poslijedice puštanja rđave misli da se pretvori u djelo; 3) odstraniti pažnju od rđave misli; 4) analizirati njene prethodnike i tako ugušiti proistekli impuls; 5) suzbiti duh pomoću tjelesnog napora. Ispravan napor prema Budi jeste ispravno mišljenje. »...Ko god je čist a zna da je čist, postaje nečist i umre sa nečistom mišlju. Ko god je nečist i zna da je nečist a ulaže napor da postane čist, umire sa čistom mišlju...«

Govoreći o Budi, budizmu, namjera mi je bila da bar kroz nekoliko crtica dam vladajuću religiju mnogomilionske Indije. Indijski narod je budizam prihvatio raširenih ruka. Poslije hiljadu godina vladanja bramanizma budizam je za samo oko dvije stotine godina postao simbol Indijca, napaćenog radom i surovim društvenim uređenjem. Radakrišnan kaže: »Uzroci uspjeha budizma kao religije su tri draga kamena ili *triratna:* 1) Buda; 2) darma ili zakon; 3) snaga ili bratstvo.« No, osnovno u Budinom učenju je to da se »...sve kaste sjedine kao što se sjedinjuju sve rijeke u moru..« Pa čak je, u srednjem vijeku, i Marko Polo čuo o Budi i pisao o njemu. Između ostalog, pisao je o zajedničkim osobinama Bude i Hrista, te se oduševljavao njihovim svetačkim životom. Budizam je uspio u svom nastojanju iz prostog razloga što se okrenuo siromašnim, ponižnim, i što je propovijedao učenje preliveno u ovakve misli: »Nikad u ovom svijetu mržnja se ne svladava mržnjom, — mržnja se svladava ljubavlju«, kao i, »mogućno je pobijediti hiljadu ljudi u borbi, ali onaj koji pobijedi sebe samog najveći je pobjednik.«

BLJEĐE OD BLIJEDE SJENKE

pop muzika

★★★★

SLOBODAN VUJOVIĆ

Nije slučajno da se pozivamo na naziv jednog od najvećih svjetskih hitova. Ne može se izbjeći asocijativnost ovog naslova koja upućuje na stanje POP muzike u našem gradu. Ne zavidim Amerikancima što se ponose svojevrsnim avangardizmom u muzičkim stremljenjima, Britancima koji ističu da je beat njihova baština; ogorčen sam na nas što tako pasivno promatramo sva događanja u POP-svijetu. Nepojmljivo je s koliko malo angažovanja prilazimo savremenom u muzičkim stremljenjima. I-mamo priliku da pratimo narastanje kvaliteta produkcije u modernoj zabavnoj muzici; svjedoci smo jednog revolucionarnog stanja koje prožima sve učesnike u stvaranju pomenutog muzičkog izraza. Nije li »UNDERGROUND« tako očit primjer uvođenja složenijih harmonijsko - melodijskih kombinacija i tonalnog osmišljavanja do sada prilično šturog kreatorstva POP-muzike. Pokušaj sinteze **jazza**, koji je interesantan zbog velike šarolikosti fraza, maksimalno nabijenih tonskim materijalom, sa iritirajućim ritmom **beata**, odnosno POP-a, sve je djelotvorniji. Ovakva nastojanja logična su posljedica saznanja da siromaštvo muzičkog iskazivanja, pa čak iako je najškokantnije postavljeno na scenu, ne može voditi progresu nego samo dekadenciji i onih vrijednosti što već postoje. Vrijeme, kada je bilo dovoljno poznavanje nakoliko t r i k o v a na gitari i nadasve figura interpreta, odavno je prošlo. Sada ni upućenost u tehniku muziciranja na jednom instrumentu, pod pretpostavkom da je kvalitetna, nije dovoljna. Samo se ovim može protumačiti pojava muzičara koji sa podjednako kvalitetnim znanjem muziciraju na više instrumenata. Nije za čuđenje da su mnoge vokalno-instrumentalne grupe u mogućnosti da proizvedu takvo bogatstvo tonova kada u njihov sastav ulaze muzičari »univerzalci«. Koliko takve ličnosti doprinose progresu POP-muzike najbolje se može vidjeti na primjeru američke grupe »MOTHERS OF INVENTION«, koja je još 1967. godine svirala »UNDERGROUND«, ili pak na primjeru britanske grupe »MOODY BLUES«, koja svira već dvije godine tako kao što to sada mnogi čine. Prirodno je da poznavanje većeg broja instrumenata, odnosno muziciranja na njima, idejno obogaćuje ličnost jednog muzičara. Muzičari od takvog znanja ne mogu mirovati, oni stalno tragaju za novim unoseći u POP-muziku sve značajnije i trajnije vrijednosti. Slijediti njihova stremljenja je naporno, a još teže je i u tom moru originalnosti biti originalan.

Na kakav odjek nailaze ova zbivanja kod nas? Iako sam na početku ukazao na zastrašujuću pasivnost u sadašnjosti, neću kazati da nije bilo pozitivnih odjeka. Šta više, ne tako davno mogli smo sa zadovoljstvom konstatovati neka kretanja. Govorili smo tada o postojanju pravaca POP-a na našem tlu, pominjući najčešće »sarajevsku POP-školu«. Interesantno je da je ova škola svojevremeno rezultirala izvjesnim kvalitetima, iako nije bila kvantitativno jaka. Nekoliko talentovanih muzičara, na kormilu s K. Kovačem, hrabro su koračali neutabanim stazama do originalnosti — do stvaranja vlastitog, osobenog stila muzičkog izražavanja. Radovali su nas pokušaji uvođenja i prilagođavanja folklornih motiva ovoj muzici, koji su imali za cilj približavanje savremenih stremljenja POP-a našem mentalitetu. Takav zamah, pokret, trajao je izvjesno vrijeme potvrđujući se sve više određenim kvalitetnim značenjem. Upravo kada smo očekivali jednu širu afirmaciju, počela je permanentna stagnacija. Donedavno tako osjetna strujanja kao da zamiru, gube svježinu i kontinuitet.

Danas u našem gradu možete slušati popularnu muziku u desetak plesnih dvorana, možete imati uvid u rad isto toliko vokalno - instrumentalnih grupa, koje su inače glavni protagonisti ovog muzičkog pokreta. Priznaćete da unatoč ovom kvantitetu osjećamo potrebu za novijim i komunikativnijim izrazom stvaranja; jednostavno, potreban nam je viši kvalitetni nivo interpretacije, izvorniji i originalniji stil muziciranja. Otužno je slušati razbijanje islužених akordskih sklopova o istrošene zidove naših plesnih dvorana. Kako i zašto je došlo do ovakvih pojava? Odakle najednom ova kriza? To je teško objasniti. Čini mi se da je odlazak K. Kovača iz naše sredine učinio mjesta mnogim »zaraznim bolestima« koje sada harаju podijumima dansing-dvorana. Mislim da će muzička sarajevska scena još čekati na pojavu tako svježeg inspiratora muzičkih zbivanja kao što je bio popularni »Bato«. Koliko je značio Kovač, najbolje se uočava analizirajući razvoj »Indexa«. Pod njegovom »dirigentskom« palicom pomenuta grupa stekla je afirmaciju širom naše zemlje i istovremeno dostigla zavidan kvalitet muziciranja. Kovačevim odlaskom iz sastava grupe mnogo toga se izmijenilo. »Indexi« su u posljednje vrijeme u stvaralačkoj krizi. Od nekadašnje briljantnosti danas se malo da naslutiti. I pored svega oni ostaju neprikosnoveni »vladari« sarajevske POP-scene. Zvuči paradoksalno, ali je istina, da niko, izuzev grupe »Pro arte«, koja je tehniku izvedbe podigla za jednu stepenicu više, nije vidnije napredovao. Čak su neke od renomiranih grupa u gradu izgubile na kvalitetu. Novijih imena je veoma malo, a i ono što se može čuti od njih je još u velikoj mjeri diletantski. »Porođajni bolovi« su veoma teški; tek upornošću čvrste volje će se savladati. To treba da shvate i početnici i mi, publika. S radošću ćemo dočekati nova i nadahnuta stremljenja, ali ćemo nemilosrdno odbaciti sve što liči na neinventivno oponašanje onoga što se događa u Britaniji ili Americi. Treba da nam je jasno da uobičajeno preslikavanje tamošnjih muzičkih kretanja na naše tlo čini naš POP sve bljeđim i bljeđim, i prijeti da ga pretvori u bljeđe od blijede sjenke.

Ako me pitate u čemu vidim i kako vidim način da publika pomogne i u traženju izlaza iz postojeće krize — evo mog odgovora. Potrebna je oštra konfrontacija publike i kreatora našeg POP-a. Moramo pojedine interprete, odnosno grupe, bojkotovati, neodazivajući se njihovim pozivima na »zabavu«, ne bi li ih na taj način prisilili da razmišljaju kuda će ih odvesti neozbiljnost u muzičkom smislu. Jasno stavimo do znanja da publika nije inertna masa kojoj se može svašta prodavati za muziku. Ne dozvolimo nikome da sebi uzima za pravo da skrnavi jezik muzike, da upropaštava ono što pripada svima nama. Treba shvatiti da muziku valja obogaćivati a ne siromašiti.

Spektar

»Vrhunski profesionalizam. The Kinks su dokazali da su jedna od najkvalitetnijih grupa na Ostrvu. Njihov novi LP-album »Arthur« je izvanredan. Ovo su riječi jednog od kritičara pop-muzike u listu Record Mirror. Da su tačne govori i podatak da su distributeri ploča naručili samo za Ameriku 800.000 primjeraka ovog albuma.

The Monkees (Mankis) su izdali 14. novembra novi singl. Kompoziciju »Mama i tata« napisao je Micky Dolenz (Miki Dolenc) koji se na ovoj ploči pojavljuje i kao solo vokal.

Od veoma tajanstvenih organizatora zabavno-muzičkog života u našem gradu uspjeli smo saznati da se u povodu otvaranja Doma omladine priprema spektakularan program koji će se odvijati tokom decembra a kulminiraće za vrijeme novogodišnjih praznika. Saznali smo da će se u sklopu programa održati i pop-maraton na kome će uzeti učešće najistaknutiji vokalno-instrumentalni sastavi u Sarajevu.

Kenny Burrell (Keni Barel) je najbolji jazz-gitarist današnjice. Ovako veliko priznanje odali su mu najugledniji kritičari jazz-muzike. Inače, Burrell (Barel) se već dugo nalazio u vrhu liste najboljih, a ovo mu je prvi put da se penje na kraljevski tron gitarista.

JA POKUŠAVAM IZMIJENITI LJUDSKO MIŠLJENJE... MI SMO VODEĆA GENERACIJA... VI NE MOŽETE PRODATI MIR KAO SAPUN... JOKO JE MENI MAJKA... JA NE MOGU ČEKATI DA POSTANEM STAR I TROM... AKO JA IDEM NAG KROZ SVIJET TO POMAŽE...

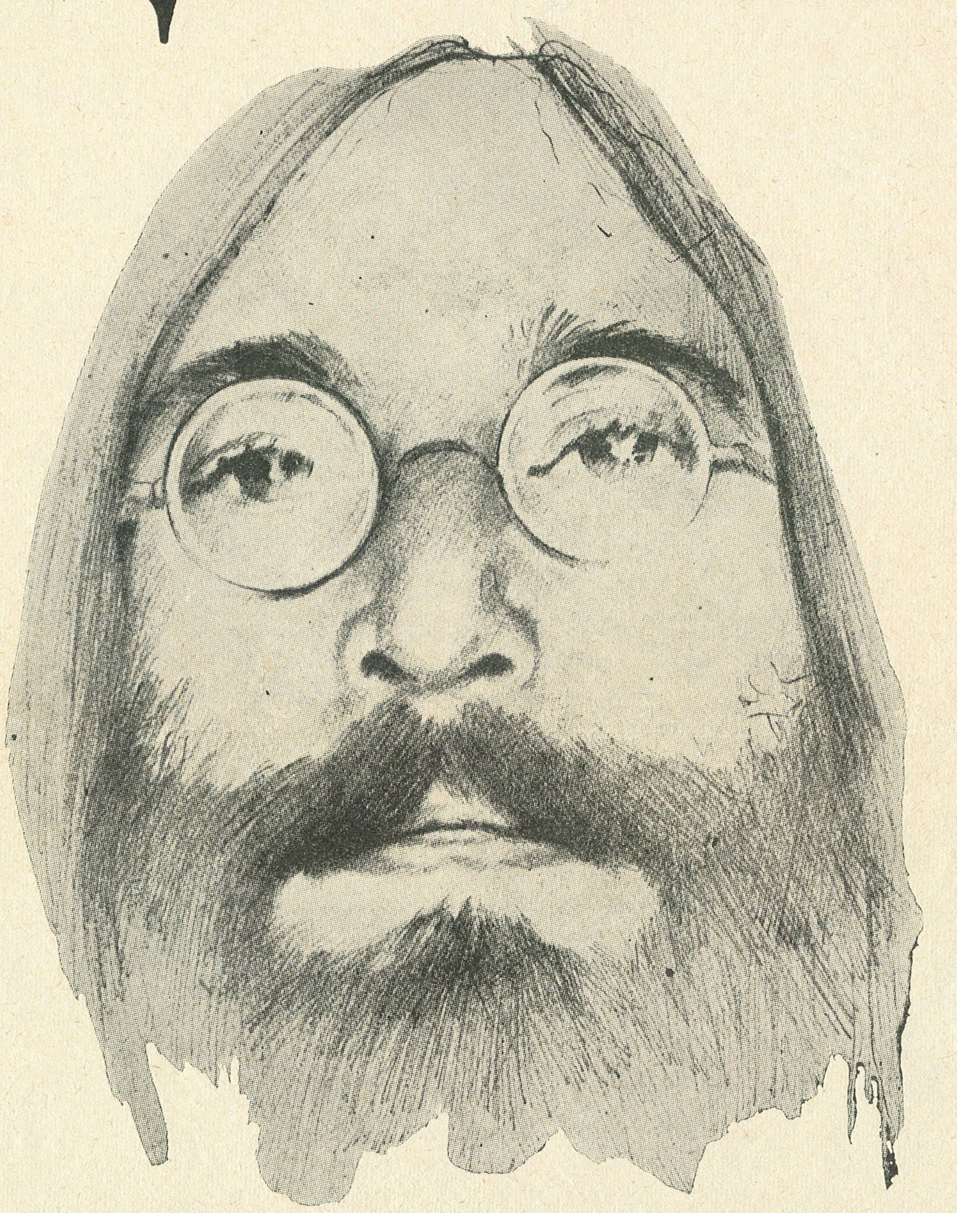

MIŠLJENJE PREDSJEDNIKA DŽONA

Ako bih ja morao kazati nešto studentima, vjerujem da bi to bilo: »Ne tresite vašim pesnicama po zgradi. Zgrada sama za sebe nije važna. Ali ja znam kako se oni osjećaju. Hristose, ja postajem ljut. Osjećam se kao da skačem u vremenu. Stvar Bijafre, kompanije ulja... Što oni rade — to je užas!!!

I tada dolaze i kažu: »Dobro, šta vi radite oko toga tada?« Zatim dodaju: »Džon i Joko, svjesni ljudi, — zaboravljaju«. Poslije toga mi se moramo obratiti njima. No, vi ste tako zaokupljeni televizijom i radijom, da postaje teško objasniti šta se stvarno dešava.

Vidite, to je velika borba u kojoj se mi nalazimo. Neko je jednom prilikom kazao: »Mi moramo nešto da učinimo za stvar mira«. Znamo to u svakom slučaju. Ali, mi provodimo sedmice razmišljajući o najefektnijem načinu da se nešto učnii za nas, za Džona i Joko. Onda mi nastupamo sa lošim idejama. Tada smo u stanju da kažemo da je to bila veoma smiješna stvar. U svako doba ljudi nam dolaze. Za njih nalazimo velike naslove sa riječi MIR; s njima i za njih provodimo sate objašnjavajući im sve o tome, a svrha je da to urade sve novine, radio i televizija.

Vidite, prije nego što sam sreo Joko radio sam na predmetu »Svi trebaju ljubav« koji je Joko poslije oblikovala na svoj način. Svrha tog njenog rada je bila da se oslobodi cijelo njeno biće. No, kada smo zajedno, mi osjećamo da moramo uraditi nešto više.

CRVENE TRAKE POSTAJU CRVENIJE

Vidite, vi ih stvarate ili rušite.

Poslije spavanja oboje prolazimo kroz veliko neraspoloženje, depresiju. Osjećamo se iznenađeni ako ljudi postignu cilj. Ta da počinjemo dobivati pisma od mladih ljudi koji nam pokazuju da oni to znaju. Oni shvataju šta se dešava.

Sve revolucije proizvele su stanje koje je bilo prije, pa čak uključujući Kubu, gdje crvene trake upravo postaju crvenije i duže. Ljudi stvarno nemaju jednaku kontrolu nad svim.

No, ja pokušavam da uradim nešto različito, drugačije. Pokušavam da izmijenim ljudsko mišljenje, da promijenim njihov stav prema stvarima.

Mi smo vodeća generacija. I igra, politička igra, daleko lukavija nego što ljudi misle. Vi ne možete prodati mir kao sapun. Vi morate pročitati ljudski spisak, spisak poslova koji oni rade.

Mi dobivamo pošiljke preko pisama. Ali veoma lijepa reakcija je da se grupe djece oblače kao Džon i Joko i da se takmiče za što bolju ideju u oblačenju. I ONI BI BILI POBJEDNICI.

Vjerujte, mi znamo da smo bili smiješni ljetos. Ali to nije bio cilj. Ako bi se tako nastavilo raditi to bi bio veoma mali početak. Vi počnite sa sobom. Nema nijednog čovjeka na nebu koji bi nas zadržao. To je proces, a ne događaj. Ali vi trebate događaj koji bi napravio proces.

LOŠ POSAO

JOKO: Mi smo u boljoj poziciji nego Glavni Ministar. Političari svuda rade loš posao.

DŽON: Zar ne vidite da političari trebaju ljude mnogo više nego što ljudi trebaju političare. Političari znaju sve ono što je očevidno. No, velika stvar da milioni ljudi osjećaju da su potpuno izvan političke igre. Sada su oni velika sila. I mi pokušavamo da ih prikupimo i ujedinimo.

Kada prvi APEL bude upućen mi ćemo svi biti ujedinjeni u izjednačenu cjelinu. Svi ćemo postati poput struje. Ja moram raditi polako i mi moramo pristati više da budemo slobodni za pokret i unaprijed ujedinjeni. Vrlo sam nagao, i te scene su me naučile da moram popustiti.

No, ja ne bih mogao da podnesem da popustimo sada. Joko je meni majka. Prije nisam nikada mogao popustiti, a sada ne prikrivam ništa.

Ko je to govorio nama da nismo umjetnici? Neka čudovišta dolaze mi i govore: »Vi niste dobri« .Vi ste ono... To je ništa raditi s dječijim granicama.

MOJE EGO

Prije dvije godine kada sam prolazio kroz užasnu depresiju sreo sam Joko. Bio sam na putu da postanem ubica. Godine sam proveo da razorim svoje »Ja«. Tada sam otišao Maharišiu i on mi je kazao: »Ego je dobar toliko dugo dok ga ti možeš kontrolisati«.

Deret Tajlor (peti član »Bitlsa«) uradio je veliki posao za moj EGO. Jednog vikenda u njegovu kuću je došla Joko. To je bilo nešto veliko. Otvorila je vrata. Voljeti mene je za nju bio odgovor, a ona ne može voljeti lažno. Prošla je kroz mnoge stvari. Ali, zajedno, mi možemo učiniti sve. To je sloboda. To je olakšica. Neki ljudi nikada neće izaći iz pakla na zemlji.

Ja ne mogu čekati da postanem star i trom.

Moram se plašiti i veseliti, a to je ono što mi svi imamo. I nisam sam. Ako mi idemo nagi po svijetu — to pomaže. Tako se radi, vidite.

LJUDSKA STVAR

JOKO: Razlog zašto sam radila urlajući bio je u tome da moji prijatelji osjete moje riječi.

DŽON: Indusi su tako daleko ispred nas u mijenjanju strukture. Ja sam primitivan muzičar. Pišem aktuelnu muziku koja bi bila jedino dobra ako bi bila najnovija. Većina mojih pjesama sa ploča je nepodesna. Mislim da su tužne... ljudi obično kažu da je to greška.

Ja se ne želim boriti. Ni za Kraljicu, ni za državu. I to je sve. Poslije osamnaeste je to bilo obavezno. Sjećam se da sam uvijek mislio da mogu otići u Južnu Irsku ako dođe do toga. Nisam ni znao šta bih tamo radio. No, nisam morao misliti jer je to ipak daleko. Ali, boriti se sa nekim koji nam provali u kuću je drugo. Tada nemam griže savjesti. Ali ne moram ubiti nekoga za naciju. Hvala vam velika na medalji.

Ako ne čuvate MIR mogao bi biti rat.

(Prevod sa engleskog Nadira Kruša)

KO *visoko*
LETI
nisko zimi!

Харач на Јасеновачком мосту

Док се не изгради мост »Братство јединство« путници ће и даље плаћати мостарину на мосту код Јасеновца

Јасеновац, октобра ... понзора на обали вели- ... Тако прође сат, два, три ... ично, радници саставише м... покрену. Пред мост ... мора да плати. Тако је ... елила Ме... Ушти...

POLITIKA 15. X 1969.

PO DRŠKA

NEDAVNO JE NEKI PROVALNIK ZA DRSKU PLJAČKU DOBIO SEDAM GODINA STROGOG ZATVORA. JOŠ JE NEIZVJESNO KOLIKO ĆE DOBITI RADOSLAV DORIĆ ZA »PLJAČKU« U MALOM POZORIŠTU.

MALO POZORIŠTE JE ZA PROSLAVU PETNAESTOGODIŠNJICE POSTOJANJA PRIREDILO FARSU »DIREKTORSKA FOTELJA ILI KAKO VAM DRAGO«. U NAJGLAVNIJIM ULOGAMA NASTUPILI SU SALIH TOPIĆ I MIŠO BUŠIĆ. EFEKTNE EPIZODE UPRILIČILI SU JOSIP LEŠIĆ I RADOSLAV DORIĆ. REŽIJA JE KOLEKTIVNA!

NADASVE MLADA I POPULARNA GLUMICA AZRA ČENGIĆ ODNEDAVNO SVAKODNEVNO NASTUPA NA GLASOVITOJ SARAJEVSKOJ SCENI U KAFANI »PARK«. PREDSTAVE SE ODRŽAVAJU OD 12 DO 14 SATI I OD 19 PA NADALJE. DUGOKOSCIMA PRISTUP ZABRANJEN!

Zajednički jezik
se najlakše *nađe*
u mesari!

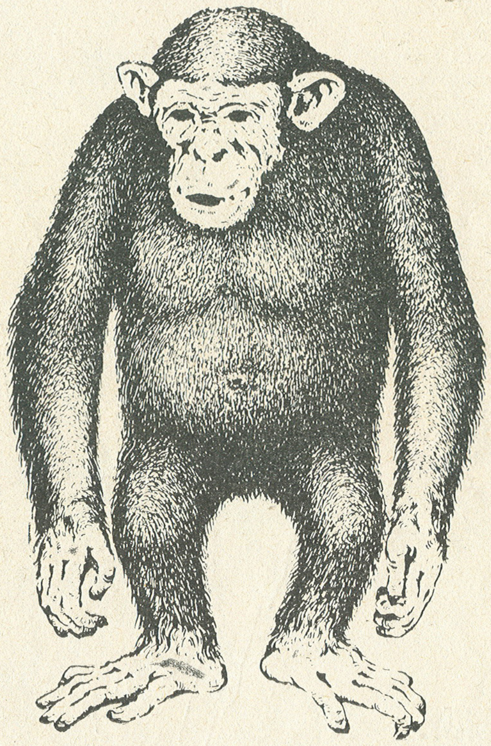

Dijelimo viškove, *A* množimo MANJKOVE!

OBAVIJESTI O SMRTI

Format 5 X 5 cm.	35 din.
Format 10 X 5 cm.	70 din.
Format 15 X 5 cm.	100 din.
Fotografija posebno	100 din.

Vi koji stupate
na bal života pažljivo
odaberite masku!!

Spektar

Lista Saveza omladine

Izdavač Gradska konferencija Saveza omladine Sarajevo. Uredništvo i administracija (privremeno), Sarajevo, Dositejeva 4a, Tel. 23-509 loc. 5. Ovaj broj su pripremili: Zlatko Dizdarević, Mišo Kulić, Senad Prašo, Branko Vlašić, Slobodan Vujović, Tehnička ekipa: Hidajet Delić, Širaz Muftić, Đoko Ninković, Dragan Stefanović. Glavni i odgovorni urednik: Zlatko Dizdarević. Tehnički urednik: Đoko Ninković. Lektor-korektor: Jagoda Jurić. List izlazi desetodnevno. Cijena pojedinom primjerku 1 D. Rukopisi se ne vraćaju. Štampa: Grafičko preduzeće »Štampa«, Sarajevo, Šaloma Albaharija 3. Za štampariju Simo Bunčić.